

PAUL DE JAEGHER

A
JÉZUS
KRISZTUSSAL
AZONOSULT

ÉLET

SZALÉZI MŰVEK

Lelkiélet kis könyvei.

1. Paul de Jaeger S. J.

A Jézus Krisztussal azonosult élet

Ára 80 fillér.

2. Liguori Szent Alfonz

A Boldogságos Szűz Mária erényei

Ára 60 fillér.

3.

Aranykönyv

vagyis az alázatosság gyakorlása

Ára 60 fillér.

4.

Szalézi Szent Ferenc Szíve

Ára 60 fillér.

5.

Másfélezeréves igék

Szemelvények Szent Ágoston beszédéből

Ára 60 fillér.

**A JÉZUS KRISZTUSSAL
AZONOSULT ÉLET**

A LELKIÉLET KIS KÖNYVEI

I.

A JÉZUS KRISZTUSSAL AZONOSULT ÉLET

IRTA:

PAUL DE JAEGHER S. J.

FORDITOTTA :

MÁRIA A L A C O Q U E
ISKOLANÓVÉR

II. KIADÁS

S Z A L É Z I M Ű V E K

PAUL DE JAEGER S. J.

A JÉZUS
KRISZTUSSAL
AZONOSULT ÉLET

II. KIADÁS

SZALÉZI MŰVEK, RÁKOSPALOTA

Nihil obstat. Carolus Szitkev Societa-
tis Salesianae, censor dioecesanus.
Imprimatur. No. 7615|1939. Vaci die 21-a De-
cembris 1939. † Stephanus Episcopus Vaciensis.

5767 — Don Bosco Nyomda, Rákospalota.
(Felelős: Sarkadi J. Aiajos.)

E L Ő S Z Ó

„Ha tudnád Isten ajándékát” (Ján. 4, 10.) mondta Krisztus a szamariai nőnek. Ezt a szót nekünk is mondja. A legtöbb ember, még a buzgóbbak is, még sok pap és szerzetes is, alig ismeri gyakorlati értékelésben, de elég gyakran még elméletben sem igen, azokat a mérhetetlen, de époly kiaknázatlan természetfölötti kincseket, melyeket lelkünk a kegyelem által magába zár. Olyanok vagyunk mint az afrikai vagy brazíliai vadon lakói, akik országuk mérhetetlen természeti kincsei, folyóvizeik, hegyeik, tavaik, erdőik mellett elhaladnak és nem is sejtik, hogy

azok mily gazdagságot rejtenek magukban. De mi voltakép sokkal szánalomraméltóbb szegények vagyunk, mert a mi kincseink nem mellettünk, hanem bennünk vannak. Mi magunk vagyunk azok a hegyek és erdők, azok a folyóvizek és tengerek, melyek az isteni kegyelem és kiválasztás kiaknázatlan gazdagságát magukban hordják. Hasonlók vagyunk magukhoz a hegyekhez és folyóvizekhez, melyek saját gazdagságukat nem ismerik. De nem is ismerhetik — ők, mert nem adatott nekik értelem; nekünk azonban adatott és mi még sem ismerjük. Mily boldog volna az a cibórium, mely felismerné isteni lakóját, és mily boldogok lehetnénk, ha csak akarnánk!

Hallunk a kegyelem fenségeiről és Istent mégis mindenhol egyebütt keressük, csak magunkban

*nem és felebarátunk lelkében nem. Pedig ennél szebb vissza-
tükröződése Istennek a világon
nincs. Nincs a csillagok ragyogó
fényében, nincs az égbolt mély-
séges kék tekintetében, nincs a
virágok mosolygó arcában, nincs a
tenger kifürkészhetetlen pillantá-
sában, az csak az emberek lelké-
ben van meg.*

*Ezt az ismeretet közölni és ter-
jeszteni van hivatva ez a kis füzet,
és ezzel egy egészen ismeretlen
világ tárul fel előttünk, oly ma-
gasztos, hogy szinte nem is mer-
jük igaznak tartani. Új ez a világ,
nem azért, mert talán most alkot-
ták a képzelet mesterkezével —
hiszen oly régi, mint Szent János
evangéliuma és Szent Pál levelei;
hanem új azért, mert eddig so-
kaknak felfedezetlen, ismeretlen
világ volt: Krisztussal a kegyelem
által azonosult lelki élet világa.*

Vannak, akik ismerik, értékelik és vonzalmat, vágyódást éreznek, hogy lelkük ebből a forrásból táplálkozzék, de oly nagynak, oly fenségesnek tartják, hogy félnek levonni a végső következtetéseket saját magukkal és felebarátjukkal szemben.

Még egy megjegyzésünk van, mielőtt a könyvre magára utaljuk az olvasót. Ne gondolja senki, hogy ennek a lelkiiségnek hamisítatlan igaz értelmét felfoghatja és igazság szerint a gyakorlatba átültetheti, hacsak előbb vagy legalább párhuzamosan a teljes lelki fegyelmezettség, a keresztyén önmegtágadás, az önzetlenség, és a lemondás útját nem járja. Senki se gondolja, hogy Krisztus élhet benne, ha előbb ő maga meg nem halt önmagának. Tévedés volna Krisztust akarni működtetni mi bennünk, saját kezünket pedig tu-

nya tétlenségben ölbe rakni; mert mindig igaz marad Szent Ignác szava: Úgy cselekedjél, mintha minden tőled függne, és úgy bizál, mintha semmi sem függne tőled. Az a lelki magaslat, melyre az itt megjelölt út felvezet, nem a tunyáké és gyáváké, hanem az igazi aszkézis küzdőporondján megedzett lelkeké. Aszkézis nélkül minden lelkiség vagy misztika csak álmisztika és önámítás lehet. Ez Keresztes Szent János, Szent Terézia, Szalézi Szent Ferenc és Loyolai Szent Ignác összhangzó tanítása.

Kalocsa, 1931 december 2-án.

CSÁVOSSY ELEMÉR S. J.

A SZERZŐ ELŐSZAVA

A buzgó lelkek tökéletességre való törekvésében rendszerint két állomást különböztetünk meg. Nem mindig elég szembetűnő köztük az eltérés, olykor azonban határozottan felismerhető a kettő. Így mondhatnánk: a *Jézussal való benső barátság és a Vele való azonosulás.*

A lelki élet kezdetén a lélek elfogadja az isteni Mester hívását, érzi az isteni szeretetreméltóság gyönyörét és élvezi a folyton növekvő meghitt barátságot Kedveltségével. Hogy ez a bensőség egyre tökéletesebb legyen, Isten meg-

ajándékozza a lelket isteni jelenlétének gyakran sajátos, beléöntött érzelmével, melyet egyedül Ő képes adni. Drága, misztikus kegyelem ez, sok lélek boldog tulajdona, bár nem egyszer öntudatlanul. A lélek ilyenkor eleven szentségtartónak érzi magát, ahol a Mester székel s a lelket bizalmas és gyönyörűséges társalgásra hívja.

Ez a meghittség idővel olyan szorossá válhat, hogy fokozatosan a Krisztussal való egyesülésbe és azonosulásba olvad. A lélek lépésről-lépésre levetkőzi egyéni érzelmeit, hogy Krisztuséit öltse magára s engedje Jézust szabadon élni és működni benne. Ez annyit jelent, mint Jézus nevében és az Ő számára élni, azonosulni vele. A lélek lassankint megszűnik egyénileg létezni, hogy Jézus-

sá legyen és csendben, észrevétlenül átalakuljon belé.¹

Ha a lélek önzetlen, akkor ezt az azonosulást egy újabb misztikus kegyelem támogatja. Isten hozzáfűzi jelenlétének érzéséhez átalakító működésének szenvedőleges, beléöntött érzését. A lélek nemcsak azt érzi meg, hogy Krisztus benne van, hanem hogy él és működik benne. Tapasztalati módon tudomásul veszi, hogy az a beléöntött szeretet, mely őt megszállja, átítatja és gyakran egész valóját magával ragadja, nem más, mint Jézus szeretete, melylyel Atyját szereti őbenne. Bizonyos órákban úgy érzi, hogy élete összeolvad Jézus benne levő életével. Ez az egyre csodálatosabb azonosulás végül a szentségi

¹ A nélkül azonban hogy fizikai személyiségét elvesztené.

tökéletes egyesülésre, az u. n. átalakító egyesülésre vezeti a lelket, amikor is joggal fölkiálthat az apostollal: „Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” (Gal. 2. 20.)

Ebben a könyvben röviden és egyszerűen kifejtjük a lelki életnek egy fölfogását, amely véleményünk szerint kiválóan alkalmas arra, hogy a lelket a tökéletességre törekvő útjában, a két állomáson át a szentségre vezesse. Ez a fölfogás, mely hitünk alaptételeiben, vagyis a megszentelő malasztról és Istennek bennünk való jelenlétéről szóló tételben gyökerezik, különös módon elősegíti az Üdvözítővel való benső barátság gyakorlatát, mely benső barátság a buzgó lélek útjának első állomása. Majd követve a nagy Apostol csodálatos tanítását, a lelki életet a Krisztusba való át-

alakulás és a vele való azonosulás felé irányítja.

Arra törekedtünk, hogy ennek az egészen szentpáli lelkiiségnek összetételét adjuk s ugyanakkor megkíséreltük kiemelni nagyszerű szépségét, gyönyörűségét és kiváló előnyeit.

Sajnos, a lelki életnek ez a felfogása csak kevesek előtt ismeretes. A legtöbb ember gyakorlati felfogása a benső, lelki életről körülbelül azonos a hibáik megjavítására való törekvéssel s megállnak az egyesülő élet küszöbén. Így a lelki életet úgyszólván csak a fáradságos oldaláról ismerik meg s nagyobb részük sohasem fogja tapasztalni az egyesült élettel járó mélységes örömeiket, amikor részesei leszünk Istennek, Vele azonosulunk és az egyesülő szeretet által élvezzük őt és isteni

tökéletességeit, mintha azok a mieink volnának.

Ezek a sorok hivatva vannak föllebbenteni a fátyolt a lelki élet nem sejtett édességeiről. Boldogok, akik megízlelték és élvezik az Apostol magasztos, fölemelő tanítását, akik nem idegenkednek a természetfölötti igazságoktól. Az egyház kertjében, ahol az isteni Kertész szeretettel gondozza a különböző virágok ezreit, ezek a lelkek a légies növésű pompás, büszke orchideákhoz hasonlítanak, melyek megtalálják táplálékukat a sziklahasadékban, a fa odvában vagy a moha között, ahol más virág csak tengődne és elpusztulna. Hála Istennek, napjainkban egyre nagyobb a szeretet egyesülésére sóvárgó lelkek száma, akik magukat fönntartás nélkül átadják Krisztusnak, akik föláldozzák az egyéni élet örömét, hogy egészen

átengedjék azt a bennük élő Mesternek. Lelkek, akiket édesdeden gyötör a szeretet szükségérzete és a fájdalmas tudat, hogy sohasem szerethetik és nem szeretethetik Istent úgy, ahogy megérdemli s ahogy ők óhajtanák. Boldog lelkek, különös módon vigasztalására és örömére vannak az isteni Kertésznek.

Ezeknek a buzgó lelkeknek szólnak a könyv fejtegetései. Rövidre vontuk mondanivalónkat, megelégszünk azzal, hogy tárgyat adunk az elmélkedéshez. A lelkek Mestere számára tartottuk fenn, hogy a lélek mélyén teljesen fölfedje az igazságokat, melyeknek valódi, gyakorlati megértését csakis ő képes megadni. Hisszük, hogy ezek a lelkek megérik az Apostol fenséges gondolatainak ízét s maga ez a lelki élvezet újra és újra visszavezeti őket ezekhez a

gondolatokhoz s újra és újra elmélkednek róluk. Mert talán nem egészen szükségtelen megjegyezni, hogy az egyszeri olvasás, bármily figyelmes, bármily lelkes, nem nyújt tartós eredményt. Szükséges, hogy a lélek, akiben a Szentlélek, ajándékai által alkalmas talajt készített e tanítások befogadására, ezeket magáévá tegye, újra meg újra átélje a maguk egészében, lelki örömök között és a legnagyobb dicsőségére a szeretett Mesternek, akiről Szent Pállal mondhatja: „Nekem életem Krisztus és meghalnom nyereség.”

P. de Jaegher S. J.

Ranchi (Angol India).

I.

A MEGSZENTELŐ MALASZT ÉS AZ ISTENI SZEMÉLYEKEL VALÓ MEGHITT, BENSŐ BARÁTSÁG

Az utóbbi években a megszentelő malasztról és Istennek a lélekben való jelenlétéről szóló fönséges tanítás újból napfényre került a feledés homályából. Különösen ott, ahol az egészséges misztikának vágya és íze él a szívekben, megértették, hogy e tannak vissza kell adni azt az előkelő helyet, melyet a nemzetek Apostola jelölt ki számára. Figyelemreméltó tanulmányok jelennek meg róla

és a hitbuzgalmi folyóiratok is szívesen foglalkoznak vele. Jeles művek igyekeznek népszerűsíteni.¹ Ezen örvendetes jelenség mellett is be kell azonban vallanunk, hogy a gyakorlatban még kevés történt. A kegyelemről szóló tanítást túlságosan elvontnak tartják, amit nagyon nehéz felfoghatóvá tenni. Hány szónok és lelki vezető

¹ A szerző sokszor hivatkozik jegyzeteiben Plus R. S. J. „Dieu en nous“ c. művére, amely 1932-ben jelent meg magyar fordításban, ezen a címen: „Isten bennünk.“ Egyéb művek, Scheeben: „Az isteni malaszt fensége“ (németből). Igen nagy nyeresége továbbá a magyar lelki életnek napjainkban a világirodalom nagy misztikusainak, Szent Gertrud, Keresztes Szent János és Szent Terézia műveinek magyar nyelvre való átültetése. Az utóbbi iratainak Szeghy Ernő atya által történt kiadása alkalmából Dombi Márk ismertetése

kimerített már minden beszédanyagot, anélkül, hogy bele mert volna fogni a megszentelő malaszt fejtegetésébe. Hány pap és szerzetes van, aki ezekről az igazságokról csupán teológiai tanulmányai folyamán hallott beszélni — szárazon elvont módon. Élettelen, holt tudás számukra, melyet nem éltek át, nem tettek valósággá.

maga is a benső imaélet népszerűsítését célozza. (Kat. Szemle 1931 X. éf.) Alkalmasan előkészíti a talajt a misztikus ima befogadására a Szűz Mária-tisztelet elmélyítése által Grignon: „Szűz Mária titka.“ Nem ajánlhatjuk eléggé Boldog Eymard Julián magyar fordításban megjelent műveit: „Isteni nagy Szentség“ és „Szentáldozás életforrás.“ A benső lelkiség útján vezetik a lelket Prohászka könyvei is s talán legjobban az „Élő vizek forrása“, a magyar misztika gyöngye. (Ford.)

Érthetetlen dolog. A hitnek egyik alaptételét mellőzik. A hívők nagy többségének nincs tudomása arról, ami voltaképpen a keresztény hitélet alapja. Csak azt foriák föl a hitéletben, ami benne külsőséges anyagi és szinte tapintható valóság, de a lelke, a benső titokzatos lényege rejtve van előttük. A keresztségben a megszentelő kegyelem által nyert isteni örökbefogadás, a titokzatos részesezés az isteni természetben, a Krisztusba való beoltódás (incorporatio), a hívők misztikus papi állapota, főleg Isten valóságos jelenléte a lélekben — mind megannyi nemesi előjog, amelyre méltán büszkék lehetnének s amelyről még csak tudomásuk sincs. Istent hordják magukban és nem is sejtik. Ennek a kiválóan szentpáli tanításnak a maga csodálatos egésze teljesen ismer-

retlen. Mennyire sajnálatos, hogy az isteni szeretet nagy ajándékát olyan kevésre értékelik, vagy nem is tudnak róla!¹

Az isteni szeretet túláradása az emberek iránt főleg két csodálatos adományban nyilatkoztatta ki magát, egyik a megtestesülés és Eucharisztia, másik Isten jelenléte a megszentelt és istenült lélekben.

Milyen vesztesége a lelki életnek, hogy az utóbbi szinte nem létezik a hívőkre nézve. Pedig mennyire a mulandók fölé emelne bennünket az a tudat, hogy nem pusztán emberi származásúak, hanem örökbefogadás által Istennek valódi gyermekei, az isteni természetnek részesei. mintegy istenültek vagyunk. Mily lényegesen átformálná a hívők, főleg a papok,

¹L. Plus: Isten bennünk.

szertetesek lelkiességét, ha életté váltanák ezt a fönséges tant: Isten, lelkemnek vendége, éjjel-nappal bennem lakik, hogy állandóan fogadja barátságom és szeretetem hódolatát. Lehet-e ennél ösztönzőbb valami a benső életre és összeszedettségre, ha valóban átélem? Micsoda vérszegény megfontolások ehhez képest azok, amelyekkel közönségesen buzdítani szoktak bennünket. A visszavonult élet előnyeinek magasztalásával szemben óvnak a világias életmód veszélyeitől. Talán arról is beszélnek, hogy Isten mindenütt jelen van s látja elrejtett gondolatainkat. De megfélemlenek arról az Istenről, aki végtelen szeretetében bizalmas barátságunkat óhajtja s hogy ezt lehetővé tegye, önmagát adja nekünk lelkünk mélyén, amelyet ekként mennyországává és tabernákulu-

mává avat. Mint Sziénai Szent Katalin, mi is időről-időre visszavonulhatunk önmagunkba, hogy Istennel, szeretetünk tárgyával meghitten társalogjunk. Nincs még egy lelkigyakorlat, amely olyan alkalmas volna, mint ez, arra, hogy meggyökerezzék bennünk az ima élete és a folytonos bizalmas közlekedés Istennel.

Az igazán benső lélek szeret önmagába visszavonulni és ott Istennel meghitten társalogni. Az Oltáriszentség iránti áhítata együtt jár Jézus, az isteni Ige iránti áhítatával, aki lelkének vendége és élete.¹ (Erre vonatkozik a Krisztus követése II. könyvének megkapó nyolcadik fejezete.) Azonban, sajnos, igen sok lélek nem is ismeri ezt a gyakorlatot. Oka ennek a mély hallgatás, mellyel

¹ L. Krisztus követése II. k. VIII. f.

Isten bennünk való jelenlétének dogmáját mellőzik.

Pedig az isteni kegyelemről szóló tanítás és főleg Isten bennünk való jelenlétének tudata nagy hatással lehet a misztikus élet és ima fölvirágzására is. Nyilvánvaló ugyan, hogy az ember nem adhatja meg magának a szenvedőleges, nyugalmi ima kegyelmét, maga az elnevezés eléggé jelzi, hogy ez Isten ingyen ajándéka. Mégis nagyban alkalmassá teheti magát reá a lélek. Isten nem fogja elvetni a benső élet magvait, ha előre látja, hogy elfojtják azokat szívünk vad hajtásai. Elő kell készíteni a talajt, kedvező légkört teremteni az isteni vetés befogadására és kivirágoztatására.

Keresztes Szent János szerint a misztikus, nyugalmi imát Istennek valaminő általános, homályos megérzése jellemzi, mely az aka-

rat befolyása nélkül jelentkezik. A misztikus theológiának ez a fèjedelme határozottan állítja, hogy bár nem kell óhajtani az elragadtatásokat és egyéb rendkívüli kegyelmeket, másrészt azonban nem lehet eléggé nagyrabecsülni, kívánni és kérni azt a szerető egyesülést Istenben, mely a misztikus egyesülés alapja. Ebből eléggé megérthetjük, hogy maga a szent nem ismer jobb előkészületet a nyugalmi (passzív) imára, mint a szerető önkéntes (aktív) figyelmet szívünk isteni Vendége iránt. Igaz, hogy mélységek választják el ezen szerető önkéntes (aktív) figyelmet a szenvedőleges (passzív), belénk öntött figyelemtől. Egyedül Isten tudja e mélységet kitölteni. De nem kevésbé igaz az sem, hogy szembeszökő hasonlat is van a kettő között. Az a lélek, melynek gyönyörűsége isteni Ven-

dégével társalogni, a természetfölötti imáéval egészen hasonló érzelmeket tapasztal, s ezek az érzelmek azután csodálatos módon előkészítik a lelket a természetfölötti imára, hogy úgymondjuk, *meghívják rá*. Föltehetjük, hogy az isteni Jóság, látva a lélek fölkészültségét és figyelmét, nem hagyja magát nagylelkűségében legyőzetni és nem engedi, hogy a lélek tovább is csak egyedül folytassa e szeretetteljes társalgást. Alkalomadtán s mindgyakrabban hallatja szavát, melyet a lélek akaratán kívül fogad, s mely már valósággal misztikus ima. Így mintegy érzékelhetetlen módon, isteni hatásra, a lélek szeretetteljes önkéntes (aktív) figyelme a természetfölötti imának passzív, vagyis beléöntött szeretetteljes figyelmévé változik.

Ime, az előkészület pozitív, cselekvőleges eleme. A negatív elem az akadályok eltávolításában áll. Hogy csak egyet említsünk, mindenki megegyezik abban, hogy a misztikus élet legnagyobb akadálya a lelki összeszedettség hiánya, az elme és szív elszórakozása. Tudjuk, hogy az ima nagy mesterei, Szent Teréz, Keresztes Szent János és mások mennyire ragaszkodnak ahhoz, hogy az elme és szív üres legyen minden teremtett dologtól. Szükséges az értelem, emlékezet és akarat tökéletes fegyelmezettsége. A természetes tevékenységet el kell fojtani és leegyszerűsíteni egyetlen, Isten felé irányuló állandó és szeretetteljes tekintetté. De hiszen az a lélek, amely át van hatva a benne lakó Isten nagyszerű valóságától, mintegy ösztönösen von-

zódik felé és törekszik vele teljesen eggyé lenni. Annak biztos tudatában, hogy magát a végtelen Istent rejti magában, gondolatával és szívével szüntelenül önmagába tér. Minden képességével Isten felé repes, kinek szeretetreméltósága mindjobban elbájolja, míg ellenben a teremtett dolgok egyre hitványabbnak tűnnek fel előtte, s lassankint mintegy kitorlódnek emlékezetéből. Mindaz, ami képes volna a lelket elszórakoztatni és megzavarni a szeretetteljes figyelem ezen gyakorlásában, nyomtalanul eltűnik.

A maga részéről kész a lélek. Isten most egy hosszú passzív tisztulás útján arra segíti, hogy még egyszerűbb és lelkiebb legyen. Körülveszi, beburkolja őt a fájdalmas „érzékek éjszakája”, hogy a legbensőbbben végrehajtsa azt

a munkát, melyre önmagától képtelen lenne.¹

A szenvedőleges tisztulás befejeztével a lélek átlépi a misztikus ima küszöbét, s megérkezik a beléöntött szemlélődés alsó lépcsőjéhez. Ettől fogva azután már gyakrabban tapasztalja magában Isten ingyen ajándéka, az isteni jelenlét sajátos, passzív érzelmét. Isten tapasztalati és passzív módon érezteti jelenlétét és magára vonja a lélek figyelmét. Vannak, akik éppen ebben látják a misztikus ima lényeges, jellegzetes vonását. Anélkül, hogy ezt a véleményt teljesen magunkévá tennők,

¹„Az érzékek éjszakájáról“ Keresztes Szent János írt halhatatlan sorokat. L. erre a tárgyra vonatkozólag még a szerző „Confiance“ c. művének köv. fejezetét: „Confiance dans les mits.“ (Museum Lessianum, Louvain).

el kell ismernünk, hogy a gyakorlatban ez az érzelem tényleg könnyen megkülönböztethető jele a természetfölötti imának, s egészen bizonyos, hogy sokan, főleg az átmeneti korszak kezdetén, éppen Isten jelenlétének ebből a passzív megérzéséből vesznek tudomást arról, hogy beléptek a misztikus életbe.

Most már beláthatjuk, milyen üdvös ránk nézve, ha igyekszünk magunkévá tenni Isten bennünk való jelenlétének igazságát, s ápoljuk a lelkünkben lakó Isten iránti áhítatot. Vannak, akik az egésznek csak valami metaforikus jelentést tulajdonítanak. Elég kár, mert majd jön az óra, amikor Isten meghívja őket, hogy önmagukba térve, Vele passzív, nyugalmi imában társalogjanak. Megadja majd nekik isteni jelenlétének ritka érzelmét, ámbár talán

kezdetben gyöngé fokban. Sajnos, a lélek nem ismeri föl a jelenlét valóságát, mivel megszokta, hogv Istent önmagán kívül keresse, s majd nem ügyel a meghívásra. Nem hallja meg Isten szavát, vagy legalább is nem értékeli kellőképpen, s mintegy a sertések elé veti a drágagyöngyöt. Kis ideig élvezi talán Isten barátságát, azután esetleg ismét elszórazodik, földi vigasztalás után jár, s méltatlanná teszi magát későbbi kiváltságokra.

Szemléljük most már azt a lelket, aki hosszabb idő óta eleven valósággá tette magára nézve az isteni jelenlét tanát. Ő a kegyelem által segített készségével bensőleg és egyszerően társalogni szokott Kedveltjével, ő már elsjátította az igazi áhítatot szívének Vendége, s egyúttal a tabernákulum Vendége iránt. Ettől fogva

egymásután megérzi a misztikus illeteket, bármilyen gyengék legyenek is azok. Ujjong örömeiben Isten jelenlétének legcsekélyebb szenvedőleges (passzív) megérezésére. Ó, milyen boldog! Nem csupán tudja, hanem érzi, mily gyönyörűséges Szerelmesének jelenléte. Telve hálával és megbecsüléssel ily nagy jó iránt, ezentúl minden erejével igyekszik méltóvá tenni magát újabb kedvezményre.

A megfelelő lelkivezetés hiánya következtében a lelkek nagy része sohasem emelkedik fel a misztikus imáig, sokan pedig csak az alsó fokára jutnak el. Godinez, a mexikói misztikus azt állítja, hogy a misztikus imára meghívott lelkek 90 százaléka a nem megfelelő lelkivezetésben talál legnagyobb akadályra. Az állítás túlzott. Mindazáltal Keresztes

Szent János szemrehányásait idézzük föl azoknak a lelkivezetőknek a fejére, akik az isteni működés ellen dolgoznak és a szemlélődő lelkek elé elmélkedő módszert állítanak. Sok lelkivezető, ha kimondottan nem is gátolja, de nem is segíti a lelket, gyakran küzdelmes útján, a passzív szemlélődés felé. Ha ők maguk mélyebben behatolnának az isteni jelenlét igazságába, könnyebben megértenék némely lélek idegenkedését a szóbeli imától, akik már elérték a misztikus élet küszöbéhez. Jóváhagynák, hogy az illetők szóbeli imáik egyrésze, vagy akár összes szóbeli imáik helyett inkább szeretettel figyeljenek a lelkükben jelenlevő Istenre, s gyakorolnák az úgynevezett „egyszerű jelenlét imáját”. Ilymódon, anélkül, hogy talán sejtenék, a passzív misztikus ima felé irányítanak a lelkeket.

Amit ezen imamód kezdetére vonatkozóan mondtunk, további folyamatára nézve is áll. Tudjuk, hogy a misztikus lélek természeténél fogva hajlik arra, hogy Istent önmagában keresse. Még ha félre is érti a tant a megszentelő kegyelemről, s azt képzei, mint mások, hogy Isten jelenlétét bennünk csupán metaforikus értelemben kell venni, mégis, legalább egy-egy alkalommal, megérzi lelkében Istent. Szalézi Szent Ferenc hasonlata szerint, mint ahogy a méhecskék a méz illatától vonzatra visszatérnek a rajhoz, a misztikus lélek szeret Istent keresve önmagába visszavonulni, tapasztalásból tudva, hogy mily jó itt. De mennyivel szívesebben adná át magát az Istennel való bizalmas közlekedésnek, ha fölvilágosítanák róla, hogy a jó Isten valóban bennünk van, és részvét-

tel szemléli, ha a lélek önmagán kívül keresi őt. Szent Teréz ön-életleírásában elmondja, hogy mennyire örült, mikor egy tudós lelkipásztor felvilágosította, hogy Isten, akit oly gyakran misztikus módon megérezett, valósággal jelen van benne a megszentelő kegyelem által. Midőn így a tudás is megerősítette tapasztalatát, eloszlottak kétségei, hogy vajjon helyes-e az az imaút, amelyen jár. A kiváló szemlélődő gyakran panaszkodik, hogy annyi imádságos lélek messze kívül keresi Istent, egy távollevő égben, pedig milyen könnyen megtalálhatná saját szívében.

II.

A MEGSZENTELŐ MALASZT ÉS AZ ÚR JÉZUSSAL VALÓ AZONOSULÁS

Az eddigiekben a malasztnak főleg azt az elemét vizsgáltuk, amelyet talán sztatikainak lehetne nevezni, vagyis Istennek különös jelenlétét a lélekben. Van azonban egy másik eleme is, amit dinamikainak mondhatnánk. Nem más ez, mint az Úr Jézus élete és fejlődése bennünk a teljes életkorig, mint ahogy erről Szent Pál beszél. Isten nemcsak mint vendég van bennünk, hogy fogadja hódolatunkat és szeretetünket, hanem

bennünk él, hogy önmagunknak meghaljunk és Őbenne éljünk, hogy így teljesen átalakuljunk, mintegy istenüljünk. Ez a krisztusi élet mibennünk a keresztségben kezdődik, s szüntelen bontakozik, fejlődik és gyarapodik, mígnem a dicsőségben eléri tökéletes kivirágzását. Midőn mi itt erről a csodálatos életről beszélünk, egészen Szent Pál tanításának légkörében vagyunk. Leveleinek, apostoli tanításainak ez a fő gondolata. „Mehaltatok és életek el van rejtve Krisztussal az Istenben”. (Kol. III. 3.) A keresztség által meghaltunk a természetes életnek, meghaltunk Krisztussal. „Commortui”, „consepulti” „conresuscitati”. Ujraszülettünk Isten gyermekeivé. Krisztus bennünk van, hogy élete a tökéletes életkorra kibontakozzék bennünk. Krisztusba kell öltöznünk. „In-

duimini Christum". „Öltsétek fel a Krisztust". „Felöltöttétek a Krisztust". (Gal. III. 27.) A nagy Apostol minden írása erről a krisztusi életről beszél. „Beoltattunk Krisztusba", (Rom. VI. 5.) s a mi terméketlen, meddő életünk az örök élet gyümölcseit termő életté változott. Szinte fölkiált Szent Pál: „Nekem életem Krisztus és meghalnom nyereség!" Különösen figyelemre méltó a fejről és a testről mondott híres hasonlata a korintusiakhoz írt levelében: „Mert amint a test egy, bár sok tagja van, a testnek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is... Ti Krisztus teste vagytok és egyenként tagjai." (Kor. XII. 12-27.)

Többféle módon értelmezhetjük ezt, a lelkiélet szempontjából oly termékeny tanítást Isten bennünk létezéséről és a mi beoltatásunk-

ról Krisztusba. Be fogunk mutatni egy, sajnos, nagyon kevésbé ismert értelmezést, amely rendkívül alkalmas arra, hogy a lelket átformálja és fölemelje az Istennel egyesült élet nem sejtett magaslataira.

Krisztus a mennyei Atya iránti szeretetből emberi testet vett föl. Itt élt a földön 33 évig, teljesen az Atya szeretetének és dicsőítésének áldozva magát. Az isteni szeretet nagyszerű drámája ez, melynek legmegrázóbb jelenete a Kálvárián játszódott le. Krisztus azonban föltámadt. Meghalt, de újra él. Az Emberfiának végtelen szeretete nem aludt ki a sírban, áttörte Jézus emberi életének szűk korlátait. A golgothai „Sitio”-t a megdicsőült Jézus azóta folytonosan újra érzi. Vajjon mit jelent ez az állítás? Azt, hogy Jézus szomjúsága nem elégült ki

azzal, hogy végtelenül szeretheti Atyját a mennyben és oltárainkon! Igen, bármily nagy is e szeretet, a krisztusi szeretetnek kevés, az többet akar, többre vágyik. Jézus szeretetének nagy színjátéka a mennyei Atya iránt folytatódik itt lenn a földön. Jézus, földi élete és a megváltás befejeztével, a hívekkel egyesült misztikus testben tovább folytatja életét, szereti és dicsőíti az Atyát. Egyesült új emberiségekkel, millió emberiséggel, nem ugyan hypostatikus módon, mégis nagyon reális, szoros és csodálatos egyesülésben. A teljes Krisztus nem más, mint a hívők összeségével egyesült Krisztus, mindazokkal, akik valaha élni fognak. Jézus teljes szeretete nem más, mint Jézus Szíve szeretetének a hívők milliói szeretetével való egyesülése, akik Vele és Benne egyesül-

ten szeretnek az idők végéig. Ez a szeretet remekműve. Csupán ez elégítheti ki és csillapíthatja Krisztus mennyei Atyja iránti szeretetének végtelen szomjúságát.

Jézus tehát még mindig szomjuhozik, szomjúhozik a szeretettől Atyja iránt, a túlzásig. Szeretni akar nemcsak saját élete által, bárminő isteni is az, s nem csupán saját Szívével, bármennyire ég is az a szeretettől. Szeretni akar milliók szívével, milliók élete által az idők végéig. Végtelen szeretete végtelen mértékben és a végtelenségig akar megnyilvánulni és kiáradni. — Mit akar, mit kíván tehát Jézus? Szíveket, akik neki kölcsönzik, neki átadják magukat és engedik, hogy isteni szeretetének végtelen szenvedélyét kielégítse, bennük és általuk. Mindegyiküinktől, akik az Ő tagjai vagyunk, egész lényünket kéri,

testünket, lelkünket minden képességével, hogy azokat átformálja, eltulajdonítsa és élje bennük Atyja iránti szeretetét. Ő, 33 év öt nem elégítette ki. Kielégíthetetlen szeretetében még tovább akar szeretni, dolgozni, imádkozni, szenvedni. Kér tőlünk, mindegyiküinktől egy túlnőtt, meggyarapodott, önmagát felülhaladó emberiséget „humanité surcroit” — a Szentháromságról nevezett Erzsébet nővér szép mondása szerint. Így szól: Fiam, add nekem szívedet, hogy általa és benne, egyesülve a te életeddél, szeressem, vagy inkább szeressük forrón az Atyát; add nekem ajkadat, hogy együtt énekeljük dicséretét; szelmedet, szemeidet, kezeidet, egész valódat. Benned, általad mintegy második életet akarok élni, szeretet-életet, amely folytatá-

sa és betetőzése egykori názáreti és palesztinai életnek.

Ó, mily kevesen fogják fel a keresztény élet nagyságát, s mily kevésbé sejtik a lélek nagyraihivatottságát! Még a nagy lelkek sem ismerik eléggé Jézus Szívének égő vágyát. Nem tudják, hogy a keresztény lélek nemcsak ő maga, nemcsak ember. Van benne valami Jézusból, Jézus ő, Isten ő, a Krisztusba való beoltás által. Életünk külön-külön nemcsak a mi parányi személyes létezésünk, keskeny láthatárával; ó, sokkal magasabb jelentősége van. Mindezekelőtt és mindenekfölött Jézus Krisztus életének folytatása az bennünk. — Mily magasztos életfelfogás, mennyire alkalmas arra, hogy egész lényünket átalakítsa, életünket emelkedetté tegye.

Mi a teendők tehát, hogy ez az életfelfogás bennünk valósággá

válják. Csupán egy: minden egyes cselekvésünknel, imádságnál, szenvedésben, a szeretet gyakorlatainál gondoljuk, hogy mi „Krisztus” vagyunk, hogy Krisztus akar bennünk cselekedni, imádkozni, szenvedni, szeretni. Tehát mintegy ösztönszerűen vetkőzzük le rendetlen, avagy kicsinyes és szűkkörű érzelmeinket és öltünk magunkra azokat a végtelenlátóhatárú érzelmeket, melyek Krisztust lelkesítették cselekvéseiben, imáiban és szenvedéseiben a földön.

Magunkat fönn tartás nélkül átadni Jézus Krisztusnak pusztán eszközül, neki hagyni minden helyet szívünkben, mintegy Benne elveszíteni egyéniségünket, hogy csak az Ő számára és az Ő nevében éljünk, mindent Jézus szemzőgéből tekinteni és megengedni, hogy éljen és gyarapodjék

bennünk szabadon, akadálytalanul, amíg csak teljesen föl nem emésztődünk az egyesülésben — íme a nagymértékű lelkiesség ideálja, a nagy Apostol lelkiességének ideálja, amelyről mondhatta: „Cor Pauli, Cor Christi. Pál szíve, Krisztus szíve.”

Azonban itt egy fontos megkülönböztetést kell tennünk. Amikor magunkat Krisztusnak tökéletesen felajánljuk, nem arról van szó, hogy ő viszont leereszkedjék a mi életpályánkhoz és mintegy a mi életünket élje. Krisztusnak ajánljuk magunkat, hogy *Ő a maga életét élje bennünk*. Első pillanatra nehéz különbséget tenni a két felfogás között. Azonban a második végtelenül fölötte áll az elsőnek. Kevés megfontolás érthetővé teszi a különbséget. Az a lélek, amely Jézussal azonosulni akar, nem hívja Őt, hogy mint-

egy lealacsonyuljon benne. Nem kéri, hogy egyesüljön vele és működjék benne s ezáltal segítse tisztábban és szentebbül élni a léleknek saját életét. A Krisztussal azonosuló lélek nem éri be azzal, hogy úgy imádkozzék, szenvedjen és szeressen, mint azelőtt, csak tökéletesebb módon, tisztább szándékkal. Magában véve ez is szép és felemelő, de mégsem erről van szó. S itt érintjük ennek az életfelfogásnak kizáróan átformáló hatását. A lélek ettől fogva lényegesen másképp gondolkozik, másként szeret, másként imádkozik, mert azt kéri Jézustól, hogy élje benne az Ő életét a *maga számára*, nem pedig a lélek számára. Azt akarja, hogy Jézus folytassa életét benne, nem úgy, hogy mintegy új életet kezdjen, amely talán szent, de korlátozott, a szűk emberi élet határai közé szorítva.

A lélek teljesen kivetkőzött önmagából, hogy helyet készítsen Krisztusnak. Úgy érzi, hogy keblében Krisztus szíve dobog s ezentúl Jézus éli benne saját életét. Krisztus érdekei, szempontjai, szeretete, óhajai mind az övéi. Szeretet és érdekek, melyek oly kiterjedtek mint maga a Mindenség s tiszták a kiválasztott szeretet tisztaságával. Végeredményben, a kérdésben levő lelkiesség nemcsak rásegíti a lelket a javulásra, tisztulásra, arra, hogy megtalálja önmagát, hanem segíti a lelket, hogy teljes egyszerűséggel elhagyja saját egyéniségét, szempontjait és helyet adjon Jézus szempontjainak. Célja ez: *helyettesíteni Jézussal.*

Sokaknak talán teljesen elképzelhetetlennek látszik ez az életfelfogás, vagy nagyon is magasnak, nagyon is elvontnak, amely

csak nagyon ritka, kiválasztott lelkeknek felel meg. Kétségtelen, hogy ez a lelkiélet folytonos nagyfokú önfeledést kíván, s a lélek sokszor bizony alatta marad a kitűzött célnak. Nem egyszer vissza fog esni önmagába. Azt hiszi, hogy Krisztus önmagáért való élete él benne, pedig a valóságban nem tesz mást, mint egyesül Krisztussal, hogy saját életét *önmagának* szentebbül élje. Jézus tág, végtelen kiterjedésű szíve helyett, gyakran még az ő saját nyomorult szíve élteti lelki életét. Anélkül, hogy észrevenné, a lélek gyakran nem Jézus természetfölötti pályáját, hanem a maga alsóbbrendű pályáját járja. A kétféle élet egymást keresztezi, gyakran összefonódnak, de ha a lélek hűségesen újra és újra fölemelkedik, ha nem szűnik meg önmaga helyébe Jézusát tenni, valamikor mégis el-

éri az óhajtott célt. Igen, ha mindjárt külön kegyelem árán is, megszerzi ezt az inkább isteni, mint emberi életet, a mennyei élet kezdetét, Krisztus *önmagának való életét* öbenne. S akkor igazán valóságra váltja Szent Pál szavait: „Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.”

III.

A JÉZUSSAL AZONOSULT LÉLEK KÉPMÁSA

Nagy vonásokban megkíséreljük lerajzolni annak a léleknek képét, akinek egész lelki élete ebben a mondatban foglalható össze: „Jézusért élni — vagy még inkább: Engedni Jézust, hogy éljen bennem.” A rajz jobban megmutatja ennek a léleknek arculatát, mint valamely hosszas megfontolás.

Elsősorban is függetlenül attól, hogy az illető lélek misztikus-e vagy nem, kérdezzük, *hogyan végzi imáit* ez a lélek?

Elsősorban is ez a lélek többé nem saját nevében imádkozik, mint azelőtt. Imája többé nem csupán az ő imája, hanem elsősorban Jézusé. A lélek tudja, hogy nem egyedül imádkozik, vele imádkozik szerelmese. Ezzel a lelkülettel fog az imához. Ó, mily gyönyörűséggel mondja most: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben!”

Igen, Isten rá nézve „mi” Atyánk, Jézus és az ő Atyja. Jézusától vezetve, aki benne él, természetyszerűen, lépésről-lépésre haladva eljut oda, hogy imája a hegyen imádkozó Üdvözítő imájának tökéletes mása lesz. A lélek feledi önmagát, apró érdekeit, semmitmondó régebbi érzelmeit, imája végtelenül kiterjed. Imádása többé nem annak a szegény kis teremtménynek imádása, hanem Jézus végtelen értékű imá-

dása ez benne, az Ő nevében és az egész misztikus test nevében. Végtelen hálát ad Jézusban és Jézussal, nem annyira azokért a jótéteményekért, melyeket ő maga Istentől nyert, hanem azokért, melyeket Isten határtalan mértékben ad Jézusnak és a misztikus test összes tagjainak.

Az a lélek továbbá, aki Jézus nevében él, imáiban nem támaszkodik többé önmagára, mint régebben, s nem magát teszi könyörgései tárgyává. Nem főként a saját gyarlóságai és hibái megjavítására összpontosítja erejét, mint azelőtt. Imái nem állnak főleg abból, hogy kegyelmeket kérjen maga és mások számára. Boldog, ha szemlélheti, ízlelheti Istennek vagy szeretett Jézusának végtelen tökéletességeit. Isten szeretetreméltóságaira irányított szeretetteljes, csodálkozó és ujjongó

tekintetben elfelejti önmagát, mint ahogy Jézus tette ezt egykor imáiban. Hiszen ezek az isteni tökéletességek az ő javai, az ő kincse. Ezentúl már csak ezekben találja tetszését.

Nézzük imádságát a Boldogságos Szűzhöz. Itt is Jézus az, aki általa imádkozik. Jézus neki adja gyermeki érzelmeit. Mint egykor karjaiban nyugodva becézte, ölelgette édesanyját, éppúgy ebben a lélekben is, általa is, becézi, ölelgeti vagy szeretetteljesen karjaiban nyugszik. S Szűz Mária a léleknek juttatja csókjait, öleléseit, mint ahogy Jézusnak adta egykor a földön. A Szűzanya oly kedves, oly szeretetreméltó s oly szeretettel közeledik a lélekhez, hogy az egészen el van ragadtatva. Most valóban anyjának érzi. S olyannyira élőnek jelenik meg a lélek számára, ahogyan eddig so-

hasem tapasztalta. Ó, most már igazán anyja! „Eddig nem ismer-tem anyámat, de most megtalál-tam” — kiált föl a lélek.

Ezek a Krisztussal azonosult lélek imájának fővonásai. Valóságban imája nem szorítkozik a tulajdonképeni ima óráira. Idővel az egész nap folytonos imává lesz számára. Azonosulva Jézussal, hogyan emlékeznék meg erről szüntelenül. Mivel minden egyéni élettől idegenkedik s egészen Jézusnak és Jézusban él, egyúttal folytonosan *Jézussal* is él. Lángoló szeretetében úgy érzi, hogyha nem él Jézussal, akkor nem is él Neki. Cselekvéseinek, bármilyen természetűek legyenek is azok, Jézus társasága ad vonzóerőt és értéket, és az a forró óhaja, hogy Szerelmesének tessenek, nem hagyja őt sokáig anélkül, hogy Reá ne gondolna. S vajjon

ki beszélhetne Jézussal való viszonya mélységéről és gyönyörűségéről? Mindent Szerelmesének vigyázása mellett tesz; kéz a kézben, Vele jár-keel dolgaiban. Jézus maga minden bizonnyal határozatosan támogatja a lelket, hogy állandóan megőrizze az isteni jelenlét tudatát. Fokról-fokra vezeti a benső élet és ima állomásain át és mind gyakrabban megajándékozza az ugynevezett „cselekvő nyugalom” drága adományával. A legszórakoztatóbb foglalkozások sem zavarják meg többé. Szívének mélyén állandóan egyesülve van Mesterével s odáig jut, hogy szinte már nem is lát különbséget az ima, a munka vagy az üdülés között.

S nem csupán Jézussal van együtt és érintkezik szüntelenül a lélek. Vele egyesülten s az Ő nevében az Atyával és a Szentlélek-

kel is állandóan társalog.¹ Mind-
ezt egészen egyszerűen, a beszéd
zaja nélkül teszi. Olyan ez, mint
egy szeretetteljes tekintet, a lé-
leknek és Jézusnak Isten felé irá-
nyodása és ez az irányodás éke-
sen szóló a maga csendjében. A
napnak minden órájában felajánl-
ja az Atyának a benne élő Jézus
cselekedeteit, imáit, szenvedéseit,
szeretetfohászait, óhajait s mind-
ez az Isten iránti szeretet kifeje-
zése. Ezek a szeretet-kifejezések,
sajnos, bizony nem megfelelők, a
gyenge eszköz, a lélek ajkán bi-
zony veszítenek értékükből. Még-
is nagyon kedvesek lehetnek Is-
ten előtt. Azután van egy megfe-
lelőbb módja is a felajánlásnak:
Jézus Szent Szívével, a szeretet
kimeríthetetlen forrásával ajánlja

¹ Mint a Szentháromságról nev.
Erzsébet kármelita nővér.

fel ezeket. Fölejánlja fölváltva az Ő hasonlíthatatlan tisztaságát, mélységes alázatosságát s mind az Ő végtelen tökéletességeit. Ezzel a fölejánlással mindenekelőtt kielégíti Jézus mérhetetlen szeretetének lángjait, de egyúttal jóváteszi a világ bűneit is, midőn azokat ebben a lángtengerben elmeríti. Mindenekfölött szereti a lélek fölejánlani a mennyei Atyának a kereszten haldokló Úr Jézus szeretetét, ezt a hallatlan erőmegfejtést, az isteni Szív szeretetének ezt a legvégső szózatát. Mily megrendülten és mégis bizalommal mondja ez a lélek a mennyei Atyának: „Ime, az én Jézusom, aki meghal Érted. Neked adom. Megelégszel ennyi szeretettel? Ó nézd, hogy esedezik Hozzád az egész világért! Visszautasíthatod-e ezt a szeretetet anélkül, hogy meghallgatnád?” — Röviden, a

Jézussal azonosult lélek napi-
rendje többet foglal magában a
folytonos imánál, áldozat ez, szü-
netnélküli szentmise-áldozat. A
napi szentmise, amellyel egyesül
vagy amelyet talán bemutat, nem
egyéb, mint ennek a folytonos ál-
dozatnak tetőpontja, legmegrá-
zóbb pillanata.

A *szeretet* szükségszerűen egy-
re növekszik ebben a lélekben.
Mintegy megszállja az egész éle-
tét és lényét. Ez már nem az el-
múlt évek kicsinyes, önzéstől
megromlott szeretete. Igaz, hogy
akkor is mindenekfölött szerette
Istent, de e mellett önmagát is
szerette, némileg Istentől függet-
lenül. Ezt a szeretetet Jézus ho-
gyan érthette volna benne, Jézus,
aki mindenben csak mennyei
Atyját látja és szereti? Jézus nem
élhette ezt a nem egészen tiszta
szeretetet. Ezért sugározta bele

saját szeretetét és szempontjait. Most Jézus szeretetével szeretve, irtózik a saját torz énjétől és egész lényével szeretett Istene felé repes. Mint Jézus, ő is egyedül Istent szereti. Minden más elenyészett szemei előtt. Maga a Szűzanya, a szentek, az egész Mindenség csak mint az isteni szeretetreméltóság megnyilvánulásai, viaszugárzásai tűnnek föl előtte. Isten ránézve minden szépség, tőle származik minden, ami szép, szeretetreméltó és elbájoló, tiszta és szent. Istent látja és szereti minden teremtményben. Ami még csodálatosabb, mert azelőtt nem is álmódott ilyesmiről: szeretete annyira tiszta, hogy önmagában is csak Istent látja és szereti. Krisztus szeretetétől éltetve és lelkesítve, az ő szeretetével szeretve, irtózik minden saját énjére vetett tetszelgő pillantástól.

pedig valaha ez az „én” szeretetének tárgya volt. De most Isten az egyedülije és mindene; s mivel minden dologban, bármily rejtetten is, fölismeri szeretetének tárgyát, szüntelen áradozik a szeretet indulataitól. Igen, Krisztus belesugározta szeretetét. Elérkezett a szeretet negyedik és végső tokához, melyről Szent Bernát azt mondja: *egyedül* Istent szeretni.

Mi azt mondjuk: Jézus szeret benne. Ettől fogva már nem csupán úgy szereti Istent, mint *egyedüli* javát, hanem még inkább, mint az ő javát, az ő saját tulajdonát. Valóban teljesen magában álló szeretet ez, amellyel Jézus mennyei Atyját szereti. A lélek tudja, hogy Isten az övé, az ő tulajdona. Bírja Istent, Jézus adta neki, midőn önmagát nekiadta. Jogosan és teljes értelemben

mondhatja: Istenem és mindenem! Főleg ez az, ami megittasítja és eltölti boldogsággal és szeretettel. Állítólagos erényeit, azokat a koldusrongyokat, melyekben azelőtt annyi titkos tesszést talált, megveti most, többé nem is tekint rájuk. Királynővé lett, Krisztus- király kincsei mind az övéi. Istennek és Jézusnak, az ő Jegyesének szeretetreméltóságát, végtelen tökéletességeit úgy szereti, mint sajátját s mint valami személyes dolgot. Jézus így szól hozzá: Vesd el a te régi hamis kincseidet, hagyd el főként magadat, és magamat adom neked. Minden, ami az enyém, a tied is. Szeresd úgy, mint sajátodat. — Hihetetlenül magasztos csere. A lélek elámul az isteni szeretetnek e hallatlan túlzására. Ó, aki azelőtt szeretni tudta saját énjét, bárminő torz és fekélyes is

az, hogyan, hogy el nem olvad az őt magához vonzó és elragadó végtelen Szeretetreméltóság láttára?

Most már nem szomorítják saját tökéletlenségei és veleszületett gyarlóságai. Azelőtt arról álmodozott, hogy majd kigyógyul nyomorúságaiból és egyszerre tökéletes és szép lesz. Ez a tökéleteség az ő műve, melyben titkon gyönyörködhet. Azonban ehelyett a hiányos szépség helyett, melyről álmodozott, Isten a saját szépségét adta neki. Ez a kimondhatatlan szépség elragadja és a szeretetnek hallatlan lelkesedésével tölti el.

Az igazi szeretet önmagunk átadása. Olyan mértékben szeretünk, amilyen mértékben adunk. Nem szeretünk egészen, ha nem egészen adjuk oda magunkat. Erre vonatkozólag helyesen mondta

Gay püspök, hogy a szeretet legmagasabb foka, mintegy végső csúcsa az önátadás. Önmagunknak teljes, döntő átadása nagyobb, mint a szenvedés szeretete, ez minden szeretet fölött van, ez a legfőbb szeretet ténye. Átadja, átengedi magát. Azaz többet tesz: fönntartás nélkül Szerelmének kezeibe adja magát, hogy az Ő tulajdona legyen. Így tesz az a lélek, aki Jézussal valóban egyé lenni, Vele azonosulni akar. Egész élete a Jézusnak való önátadásból áll. A világ összes kincséért sem vall magáénak egyetlen óhajtást, aggodalmat vagy bánatot, ami egyúttal nem a benne lakó Jézus óhajtása, aggodalma és bánata. Semmivé óhajt lenni s Jézussal helyettesíteni. Minden pillanat mintegy tökéletes átadása önmagának, minden cselekedete önmagának kiá-

radása és átömlése isteni Barátjába. Akarata minden pillanatban találkozik Jézus akaratával és átöleli azt, s ebben az állandó ölekezésben folyik le élete. Mintegy előjátéka az örök életnek ez a magasztos élet. Boldog lélek, amely így mintegy kilép önmagából. Elérkezik abba az állapotba, melyet olyan jól neveznek „lelki elragadtatásnak”. Nem fontos, hogy Isten kitüntette-e a testi elragadtatással. Készen áll a Krisztusban való végső átalakulásra az u. n. „átalakító egyesülés”-re.

Ez a lélek valóban eljutott a szeretet legfelsőbb csúcsára, s élete ettől fogva nem egyéb, mint a szeretet lassú sorvadása. Visszavonhatatlanul, halálosan szerelmes Istenbe, s csak a mennyei színről-színre való látás elégítheti ki. „Caritas Christi urget nos. Krisztus szeretete sürget minket.”

(Kor. II.) A pillanatra meglátott isteni szeretetreméltóság gyógyíthatatlan sebet ejtett szívéen. Mert sajnós, Istent, a végtelen Szeretetreméltóságot sohasem szeretheti úgy, ahogy szeretné. Szeretete így egyben Kálvária és Tábor számára, a legnagyobb szenvedések és legkiválóbb gyönyörök forrása. A szeretet lázától sorvasztva kiált föl Szent Terézszel: „Muero porque no muero: Meghalok, mert nem halhatok meg a szeretettől!”

Milyen ennek a léleknek az *alázatossága*? Mi más az igazi alázatosság, mint Istent önmagunk megvetéséig szeretni? Nem ez-e napjainak állandó forró sóhaja: Semmivé lenni, csak Jézus legyen egészen benne?! Attól a naptól fogva, amikor följajánlotta magát, hogy Jézus lépjen helyébe és azonosuljon vele, nem ismer más

nagyravágvást, más eszményt. Egyszersmindenkorra átadta magát az alázatosságra. Nem létezni, nem számítani, ez a legfőbb öröme és boldogsága.

Nagyon jól megérti a „szív kicsinységének” titkát is. Öröklött gyarlóságainak minden újabb megnyilvánulása, hibái, a helyett, hogy megzavarnák, örömet okoznak neki. Szereti, áldja ezeket a nyomorúságokat, melyeket Isten megengedett. Szegénységének szemlélete annál élénkebben állítja elé Isten végtelen szeretetreméltóságait. Örül, hogy Szerelmese az ő nyomorúságai által meg van bosszulva azért, hogy valaha hiúságával és titkos öntetszelgésével meg akarta rabolni dicsőségét. Hiszen boldogsága sajátosan éppen abban áll, hogy látja, hogy Isten minden, rajta kívül nem számít semmi, a teremtmények

önmagukban semmik. Ha valami pillanatra megzavarhatná boldogságát, az csak az lehetne, ha azt hallaná, hogy Isten nem minden, hogy mellette más valami is létezik, bármi kicsinység is az. De tudja, hogy ez lehetetlen. Isten a Lét és a Jóság, végtelensége és örök győzelme a nem lét és a rossz fölött: ez az ő öröme és dicsősége.

Mert hiszen azzal, hogy lemondott előnyeiről és érdekeiről, végtelen gazdaggá lett. Isten dicsőségét úgy tekinti, mint sajátját. Az imádandó Szentháromság végtelen dicsősége az a dicsőség, melyet az Úr Jézus ad Istennek, az angyalok és a szentek megszámlálhatatlan serege, az igazak a földön — íme az ő dicsősége. Ezekre büszke ő. Ezekben talál titkos tetszést. Ehhez hasonlítva

az emberek dicsérete rossz élcnek tűnik fel előtte.

Alázatossága a dolog természetéből következik, mert hiszen senki sem érzi úgy át szegénységét és nyomorúságát, mint ő. Életprogramja: engedni élni Jézust minden akadály nélkül, engedni élni benne az Ő mélységes alázatosságát, tiszta szeretetét, tökéletes lemondását. Fájdalom! mily messze van még a megvalósítástól! Napjában hányszor felszínre jön a csúf „én”! Hányszor teszi magát Jézus helyébe! Jézus jelenlétének folytonos tudata rögtön észrevéteti vele az egyéni és természeti élet próbálkozását. Megérezteteti vele, ami nem jézusi benne, ami nem Jézus benne és nem lehet Jézus. Jobban, mint valami hosszas vizsgálat, megérezteteti, megláttatja vele ez a tudat, hogy az az alig jelentkező hiú

gondolat, ez a csaknem öntudatlan önzés, ez a türelmetlenség, amely olyannyira a vérmérséklet megnyilatkozása, nem Jézusé. „Krisztus lenni” tisztán és egyszerűen, ez az ő élete, lélekzete. „Mihi vivere Christus est.” Őbenne zengi Jézus folytonos himnuszát a mennyei Atyának, melybe sajnos a lélek annyi disszonáns hangot vegyít.

Azonban bármennyire él is benne saját szegénységének tudata, ez nem múlja fölül gyermeki *bizalmát* a mennyei Atya iránt. Vagyis inkább azért olyan nagy Istenbe vetett bizalma, mert olyan nagyon érzi szegénységét. Ó, hisz már régóta lemondott minden reményről önmagával szemben! Elvesztette bizalmát erényeiben, azt a bizalmat, mely ellensége és romlása az Isten iránti gyermeki bizalomnak. Semmit sem vár ön-

magától, mindent Istentől vár. Mindent remél, mert belsőleg eleven valósággá tette Isten végtelen jóságát, azt a jóságot, mely anyyira különbözik a földi jóságtól, s amely főleg a szegények és gyengék iránt tanusítja leereszkedő szeretetét.

Azért is, főleg azért remél, mert érzi, hogy nincs egyedül. Sohasem megy egymagában a menyeyei Atya színe elé, hanem mindig szeretett Jézusával. Vele és Őreá való tekintettel bizonyos, hogy jól fogadtatik és szerető ölelésben lesz része. Csupán szegény koldus ő, koldusrongyokban. Sebaj! Határtalan bizalommal az ég Királya elé helyezi Jézus végtelen érdemeit, azokban elmerítette minden saját nyomorúságát és hibáit. Följánlja isteni vőlegénye erényeinek elragadóan szép illatos csokrát, belerejtette ő is sa-

ját hiányos jótetteinek bogáncsát. Mindenekfölött átadja Jézus végtelenül szeretetreméltó és végtelenül szerető Szívét. Ezt a drága kincset, amellyel az ő saját szíve egybeolvadt, s érzi, hogy Jézusban teljesülhet forró kívánsága, szeretheti végtelenül a mennyei Atyát. Ha valamit meg akar nyerni Istentől, tudja, hogy már előre meghallgattatott, hiszen maga Jézus mondta: „Mindent megad nektek az Atya, amit az én nevemben kértek Tőle. Eddig semmitsem kértetek az én nevemben, kérjetek, hogy örömetek teljes legyen.” Hogyne hallgatná meg a mennyei Atya, ha maga Jézus, örök kedvtelésének tárgya könyörög érte. Visszautasítani annyi volna, mint Jézust utasítani el. Ez a lélek most már nem érdemli meg az Úr Jézus szemrehányását, mint annyi mások, ő most már

nem is tud másként imádkozni, mint Jézus nevében. Már régóta, nemcsak imái, hanem egész élete Jézusban gyökerezik.

Néhány szót még a Krisztussal ekként azonosult lélek *méltóságáról*. Láttuk már, mennyire kiszélesült és megnemesbült egész élete. Attól a naptól fogva, amikor Jézus nevében kezdte élni, új, végtelen kiterjedésű látókör nyílt meg előtte. Azelőtt, mint a szentjánosbogárka, csak azt a szűk kis teret látta, amit gyenge fénye megvilágított. Most a napfényben minden megvilágosodott és kiterjedt előtte. Új világ kelt föl számára a mennyei fényben. A dolgokat Jézus szemével tekinti. Kicsinyes, önző érdekei Jézus érdekeivé változtak. Szíve nagy lett, mint a Mindenség. Krisztusban övé az egész világegyetem, ő a királynője. Érzi, hogy hatásköre

kiterjed a nagy mindenség végső pontjáig, mindenüvé, ahol csak Jézus élete kering. Krisztussal, Krisztus által menti meg a lelkek ezreit. Jézussal és az ő egész misztikus testével egyesülve, úgy érzi, hogy keblében millió szív dobog s azt óhajtja, hogy mind az isteni szeretettől verjen. Ezek élete az övé, melyeket fölajánl, hogy Istenben átalakuljanak. Ó! mennyire ujjong a gondolatra, hogy ekként képes megszázsorozódni, Istent ezek szívében szeretni s így kielégíteni szenvedélyes szeretetvágyát. Mindez azonban a szenvedés forrása is számára és fölkiált az Apostollal: „Ó, szeretett gyermekeim, akiket fájdalmak között hozok újra a világra Krisztusban!”

Ezek után talán fölösleges beszélni a Jézussal azonosult lélek *boldogságáról*. Ki írhatná le a bör-

tön mélyén leláncolt fogoly örömet, amidőn váratlanul visszanyeri szabadságát, s újra láthatja Isten szabad egét? A lélek is gyakran a nagyon is egyéni élet rabja, bezárva egy szűk, nagyon „alanyias” lelkiség korlátai közé. Most Jézus világának szabad levegőjére, napfényére került. Hogy emelkedik a fuldokló keble, mily boldogan és vidáman ver a szíve! Jézus mérhetetlen kiterjedésű életét éli. Istennek tetszik, megörvendezteti a mennyei Atyát és egyúttal tetszik Jézusnak, szerelmesének! Öröme többé sohasem hagyja el s azért mindig boldog, mert tudja, hogy nyomorúságai ellenére is, Jézusban mindig tetszhetik szeretett Istenének.

Végtelenül *gyengéd* és *magasztos* öröm ez, olyan, aminőt a buzgó lelkek közül is csak kevesen ismernek. Rendkívüli öröm, amely

örvend saját megvetésében. Csak a beavatottak, Isten szeretői ismerik ezt az örömet. Az a lélek, amely átolvadt Jézusba, jól ismeri. Benne élő Kedveltje annyira fölgyullasztotta szívét Atyja szeretetreméltósága iránt, hogy ezenkívül minden rútnak és megvetendőnek tetszik neki. Ez a rúttság, amely ellentétképen csak növeli szemében szíve Istenének szépségét, boldoggá teszi. Isten iránti lángoló szeretetében örvend azon, hogy önmagát rútnak látja, hogy annyira telve van hibákkal s ami egy közepszerű lelket elszorít, vagy arra késztet, hogy túlságosan bíbelődjék önmagával, az reá nézve belső öröm forrása.

De a lélek boldogságának legfőbb okát magában Istenben kell keresnünk. Jézus szeretete, mely szívében ég, szorosán Istenhez fűzi. Isten foglalta el szívében az

„én” helyét, mintegy második „Én” lett számára. Isten végtelen tökéletessége, szépsége, jósága, hatalma, bölcsesége, halhatatlansága, végtelen boldogsága: íme ez mind boldogságának forrása. Isten valóban *Isten*.

A szenteknek ez a legfelsőbb fokú öröme az ő *tulajdonává* lett, s mindenütt fölleli, minden teremtettdologból ez sugárzik felé. Úgy találja, hogy a körülvevő dolgok tele vannak Isten szeretetével és boldogságával. Ő maga tele tudóval szívja magába és élvezi Istennek ezt a boldogságát mindenütt, de főként a szép természetben, melyet szerető tekintettel szemlél, ahol minden virág, minden fűszál, bogárka azt kiáltja felé: Látod, Isten mily szép, mily nagy, milyen boldog!... S a léleknek ez a legmagasabb fokú öröme változatlan, mint maga

az Isten. Mostantól fogva semmi sem zavarhatja meg többé békéjét és derűjét, mert ő magasban lakik, a változandóságok sötét felhői felett, az isteni tökéletességek tiszta légkörében. Boldogsága azonos Istenével. Változatlanul boldog, mert tudja, hogy Isten végtelen mértékben az, s boldogsága nem ismer változandóságot. Lehet, hogy szenved, talán sokat szenved, lehet hogy a fájdalom ágvára szegeztetik. Tanuja lehet saját kicsinyes nyomorúságai megnyilvánulásainak vagy a gonoszság győzelmének. Mindez meg sem fodrozza boldogsága mélységes tavának nyugodt felszínét. Istene, akivel azonosult, boldog. Ez neki elég: „Sufficit mihi, se Deus meus vivit.”¹

¹ A Jézussal azonosult életre vonatkozólag találunk még értékes részleteket a szerzőnek „Confiance“ c. művében.

IV.

A JÉZUSSAL AZONOSULT LELKISÉG ELŐNYEI

Nagy vonásokkal rajzoltuk annak a léleknek képét, akinek benső élete a Krisztussal való azonosulásban foglalható össze. Ebből a rajzból egy dolog emelkedik ki, nevezetesen, hogy ebben a lélekben minden erény az *egyesült élet* nagyon erősen hangsúlyozott vonását viseli. Azelőtt főleg a tisztulás és felvilágosodás útjának megfelelő érzelmekből táplálkozott lelkisége. Most más, tisztább és nemesebb érzelmek hullámza-

nak szívében, melyek abból a biztos tudatból forrásoznak, hogy ő egy Jézussal, hogy Jézus minden java az övé, hogy Isten minden tökéletessége benne van. Jézus beléöntötte egyesülő szeretetét, Jézus szeretetével szeret. Imája, mint ahogy láttuk, szeretetteljes szemlélése és élvezése az isteni tökéletességnek. Szeretete nem egyszerű szeretése Istennek, hanem annyit jelent, hogy úgy szereti Istent, mint sajátját, aki benne van. Szeretettel élvezi Istent. Épen azért boldogságát nem az okozza, hogy Istennek szolgálhat és bírja tetszését, ez a boldogság bizonyos értelemben még nagyon alanyias volna, ő Isten boldogságában boldog. Az életben és a természetben minden örömet szerez neki, mert hiszen minden Isten nagvságáról, szépségéről, bölcseségéről és boldogságáról beszél.

Alázatossága is ennek az Istennel egyesült szeretetnek gyümölcse. Örömet talál a maga megvetésében és magát semminek tartja, mert neki Isten a mindene.

Mondottuk, hogy minden érzelmét az Istennel egyesült élet jellemzi. Ezek az érzelmek mintegy *újak* a lélek számára. Igen, feltűnő ebben a Krisztussal azonosult életben, hogy mindennek valami *új színe* van. Néhány hónap leforgása alatt mintegy egész élete átalakult, minden más színezetet nyert. Minden olyan magaszosnak, olyan isteninek tűnik fel, mintha megfürdött, megmerült volna a nagyságban és fönségben. Úgy érzi magát, mint a merész alpesi hegyászó, aki miután megjárta a morénákat, jegeket, elhaladt szédítő mélységek fölött, egyszerre a hegycsúcsról megpillantja a fenséges tájat.

Az újdonságnak ez a benyomása az Istennel egyesült lelkiélet természetéből származik, ez adja érzelmeinek az új szint. Azelőtt, mikor még a felvilágosodás útján járt, sejtelve sem volt ilyesmiről. S mi csodálkozni való van ezen! Jézussal együtt örvendezni az Atya vagy a Szűzanya végtelen boldogságán; örülni a szenvedéseken, sőt még tökéletlenségeinken és hibáinkon is arra a gondolatra, amellyel eddig oly keveset törődtünk, hogy: „Elég az nekem, hogy Isten boldog és Isten maga az Isten”; tetszést találni, — többé nem önmagunkban vagy az emberek dicséretében, hanem abban a végtelen dicsőségben, melyet a teljes Szentháromságban egyik isteni Személy a másiknak ad; gyönyörködni Jézussal menyeyei Atyánk szépségében, szeretetreméltóságában, mindenhatóságában,

gában, bölcsességében stb.; élvezni ezeket az isteni tökéletességeket, mintha csak mindegyik a mi tulajdonunk lenne; megíttasodni a boldogságtól arra a gondolatra, hogy Jézus és a mennyei Atya végtelenül szeretik egymást; szeretetben átölelni Jézust és megköszönni neki, hogy annyira szereti Atyját és Szűzanyját; végül, hogy úgy mondjuk, mintegy megélni Isten boldogságát a természetben, ahol minden Róla beszél: mindezek olyan érzelmek, amelyekről a lelki vezetésekben igen kevés szó esik. Ritkán említik a lelki könyvek. Ezek szinte kivétel nélkül a tisztulás és a felvilágosodás fokán maradnak s beérik a hibák javítására vagy egyik-másik erény elsajátítására irányuló buzdítással. A lelkivezetések, ahogy ma történnek, túlságosan a lélek ügyeivel vannak elfoglalva, mond-

hatnánk nagyon „autocentrikusak”. „Christocentrikusaknak” vagy „theocentrikusaknak” kellene lenniök. Ó, mennyit nyernének, ha egy-kissé Isten látószögéből néznék a lelket s nem mindig önmaga látószögéből! Milyen jó lenne néha a magasságokba, a szentek légkörébe szökellni, följebb a felhőknél és zivatárnál, megmászni a vakító fehérségű csúcsokat, ahol a levegő üdőbb és a szeretet tisztább!

De hatoljunk mégjobban a dolog mélyére. A Krisztusba átalakító lelkeség nemcsak hogy elősegíti az egyesült élettél összhangban álló érzelmek kibontakozását, hanem *meg is szilárdítja* a lelket az egyesült életben. S mi ennek az oka? Az, hogy az átalakító lelkeség azt eszközli, hogy a lélek mindjárt kezdetben lemond a maga egyéni életéről, hogy Krisztus

életét élje. Ez a lelkiesség azt követeli, hogy mindenből kivetkőzzék, ami akadálya lehetne az egyesülésnek, a Krisztussal való azonosulásnak. A nagy mesterek, Aquinói Szent Tamás, Szent Teréz és Keresztes Szent János szerint a lélek akkor helyezkedik el és szilárdul meg véglegesen az egyesült életben, amikor többé nincs benne semmi szándékos hajlam, amikor akarata olyannyira felolvad az isteni akaratban, hogy többé nincs saját akarata. A léleknek Istennel való egyesülése feltételezi a két akarat eggyé olvadását. A lélek ezentúl, legalább is szándékosan, nem ismer többé egyéni örömet, bánatot, félelmet, reményt. Csak Isten gondolatait és szándékait akarja ezentúl magába fogadni. Ez az *egyesült élet* állapota. A lelki élet azon felfogásának alapja pedig, amellyel itt

foglalkozunk, éppen a lélek föltétlen kifosztottsága, hogy föltéhesse magára Krisztust. Idejut a lélek, ha kezdettől fogva törekedett az eszményi cél felé: kicsiny lenni, meghalni, megsemmisülni, hogy Krisztus lakjék benne. „Oportet illum crescere, me autem minui.”¹ Lemondani saját akaratáról, életéről, hogy Krisztus éljen benne és az történjék, amit Krisztus akar benne, erre törekszik minden erejével, e körül forognak gondolatai, erre irányulnak érzelmei. „Christianus, alter Christus.” Igen, tudja, hogy ő Krisztusnak egy alakulata, átalakult Krisztus és reá nézve a szentség abban áll, hogy mindig nagyobb helyet készítsen neki, amíg csak ő maga olyanná nem lesz, mint a tabernákulum ostyája, meg-

¹ János ev. III, 30.

őrizve külsőleg az emberi színeket, belsőleg azonban egészen isteni, Krisztusba átalakult és Vele azonosult.

Még más előnyei is vannak a lelki élet ezen felfogásának. Mindenekelőtt csodálatosan *egyszerű* ez a lelkiesség. A lélek összes feladata egyetlen eszményi cél felé irányul: „Mondj le magadról és engedd élni benned Krisztust. Minden órában, minden cselekvésnél mondd: Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” Ez a cél magában foglalja az összes erények gyakorlatát s minden erénygyakorlathoz a *szeretet* indító okát fűzi. Az ilyen léleknek nincs szüksége hosszas megfontolásokra, hogy magát türelemre, alázatosságra, szeretetre, önzetlenségre buzdítsa. Elég, ha hű marad óhajához, hogy Krisztus élje benne az Ő türelmét, alá-

zatosságát, szeretetét és minden egyéb erényét. Pusztán Jézus jelenlétének tudata, a Reá való emlékezés elég neki. Azelőtt lelki élete nagyon bonyolult volt. Szerette azokat a lelki könyveket, amelyek az erények szépségéről és előnyeiről s a velük ellentétes hibákról tárgyalnak. Ezekről a megfontolásokról mondja Kis Szent Teréz: lehet, hogy másoknak jók, ő azonban nem érez irántuk semmi vonzalmat. Azelőtt a lélek mintegy „kívülről” követte az Úr Jézust a tökéletességre való törekvésben. Jézus mintegy rajta kívül álló példakép volt s ő igyekezett utánózni isteni erényeit a festőművészhez hasonlóan, aki le rajzolja tárgyát. Az ilyen tartalmú követésben volt valami hideg és fénytelen. Most már Jézus egészen más neki. Jézust követni neki most már nem annyit jelent,

mint Jézust utánozni, másolni, hanem *Jézussá lenni*, Jézus lenni. Nem annyi mint átvinni magára a szeretett Példakép vonásait, hanem engedni Jézust növekedni, gyarapodni benne. Ez annyi, mint Jézust belül követni. Nem arról van szó, hogy hasonlók legyünk Jézushoz, hanem, hogy *Jézus* legyünk, az Istenember. Ó, mennyivel magasztosabb, mennyivel édesebb ez és mily végtelenül elragadó. A lélek szinte eleped a forró kívánságtól, hogy az utált „ént” megsemmisülve, meghalva lássa, hogy Jézus létrehozassa benne isteni erényeit. Valóban nincs szüksége hosszas megfontolásokra, hogy magát az erény fáradságos gyakorlására buzdítsa. Egészen Jézussá lenni, ez az egyetlen gondolat megigézi és mindenre készségessé teszi.

Jézussá lenni, Őbelé átalakulni,

mily eszményi cél a szegény teremtmény számára! Mennyire alkalmas arra, hogy a nagy lelket rabul ejtse és a legmagasabb tökéletességre vezesse. Főleg a *papi* lelkek eszménye legyen ez. Mert ugyan kinek az élete és hivatása alkalmasabb, hogy mintegy kijelölje őt a Jézussal való azonosulásra? A pap élete külsőleg Jézus élete. Ténykedései: a szentmise bemutatása, az egyházi imák, mindez nem egyéb, mint Jézus nevében élni és cselekedni. A magasztos hivatásához hű pap minden igyekezetével azon van, hogy belső életét a külsővel összhangba hozza. Egész lelkével óhajtja Krisztust minél teljesebben felölteni, hogy „belül” is Krisztus legyen, hasonlóan az ostyához, mely reggelenként Krisztussá alakul kezében. Hogvisne gyakorolna éppen a pap lelkére

mély benyomást az a lelkiesség, amely az egész életet a Krisztusba való átalakulásban, a Vele való azonosulásban foglalja össze! Ez a lelkiesség kell, hogy sajátosan éppen a papi lelkeké legyen.

Gyakran panaszzolják, hogy milyen kevés az igazán lelki emberek száma. Sok pap, sok szerzetes és szerzetesnő, akik kezdetben a legszebb reményt nyújtották, úgy látszik, mintha megálltak volna az úton, nem érik el a tökéletességet. Kutatják, hogy mi ennek az oka. Vajjon nem gondolják, hogy legalább egy részüknél a nekik adott lelkivezetés módjában rejlik az ok? Nem titkolhatjuk el, némely lelkivezetés mintegy megáll az egyesülő élet küszöbén. Segíti a lelket a tisztulásban, a keresztény erények megszerzésében, de csak bizonyos fokig. A lélek szerencsésen megjárta a tisztulás

és felvilágosodás útjának állomásait. Még egy lökésre volna szüksége, hogy elhagyja önmagát és eljusson mindenektőlött az egyesülő életre. Ha meg akarjuk tanítani, hogy ne álljon meg önmagánál, meg kell tanítani az Istenben való örvendezésre, Isten élvezésére. Sajnos, a legtöbb lelki-vezetés túlságosan negatív jellegű. El kell ragadni a lelket, pozitívumot nyújtani neki, föllelkesíteni a magas, eszményi cél elérésére. Ha lelki életünknek ezen a pontján ajánlanák vagy megmutatnák nekik Szent Pál nagy eszményét, a Krisztusban való életet, nagy eshetőséggel lehetne őket a szentségre vezetni, legalább is a legbuzgóbbakat közülük.¹

¹ Mindez azonban nem azt jelenti, hogy meg lehet kerülni a lelki élet állomásait, mint némely lélek talán

A lelki életnek egyik nagy akadály, amely szinte a szentség

hajlandó hinni. Ne álmodozzunk arról, hogy elérjük a *tiszta egyesülő életet*, amíg bátran nem küzdöttünk hibáink ellen a tisztulás útján s amíg a fölvilágosodás útján járva nagylelkűen hozzá nem fogtunk az erények megszerzéséhez. Az egyesülő élet a lelkiélet koronája. A boltív szilárd alapot és jól megépített falakat kíván. — Ezzel azonban nem akarjuk azt állítani, hogy már a lelkiélet kezdetén nem ragadhatja meg a lelket a nagy igazság, hogy Isten a kegyelem által valóban bennünk van s hogy Jézus bennünk él, az ő misztikus tagjaiban. Az egész lelki életet ezekkel a fönséges igazságokkal vonatkozásban kell felfognunk és kiejtenünk, úgy kell szeretnünk és élnünk, mint Jézus Krisztussal egyesült életet. A tisztulás, a felvilágosodás és egyesülés útja, a lelki élet e három formája nem zárja ki, hanem segíti és kölcsönösen áthatja egymást.

kikötőjéig elkísér, a *túlságos vi-
gyázat önmagunkra*. Sok, a töké-
letesség útján előrehaladott buz-
gó lélek nem jut fel a csúcsra,
mert túlságosan maga felé hajlik.
Túl sokat gondolnak önmagukkal,
elemezik magukat, folytonosan
szemrehányást tesznek maguknak
hűtlenségükért, nagyon sokat töp-
rengenek lelki előhaladásukon.
Kétségtelenül mindez buzgóságuk
és szeretetük bizonyítéka, de sze-
retetük mégsem elég tiszta és ön-
zetlen. Ó, mennyit nyernének, ha
kevesebbet gondolnának magukra
és többet Istenre! Alkalmazzák
magukra az Úr Jézusnak Alaco-
que Szent Margithoz intézett sza-
vait: „Felejtsd el magad egészen
és gondom lesz rád!” *Elfelejteni
magunkat*, ez a nagy művészet. S
ezt a nehéz művészetet minden
nehézség nélkül megtanulja az,
aki átadja magát Krisztusnak.

hogy Krisztus éljen benne. Fő foglalkozása legyen, hogy hagyja Jézust élni; élni örömeit, szenvedéseit, reményeit, szeretetét. Az ilyen lélek minden pillanatban törekszik Jézus álláspontjára helyezkedni. Elfelejtí saját érdekeit, saját álláspontját, hogy fölkarolhassa Krisztus végtelen érdekeit. Természetszerűen elfelejtí önmagát, a nélkül, hogy erre gondolna. Lelkiéletében még túlzott lelkiérdekeinek sincs helye. Nem tekint magára, mert Krisztusra tekint. Azoknak a buzgó és Isten különös kegyelmeivel kitűntetett lelkeknek ez a lelkiiség drága kincsük. Szinte kísértve érzik magukat, hogy öntudatlanul kissé magukra nézzenek s a nélkül, hogy tudnák, titokban gvönyörködjenek a kapott ajándékban.

Pár szót kell mondanunk ennek a lelkiéletnek *a misztikus imához*

és élethez való viszonyáról. Említettük már, hogy hangsúlyozottan magán viseli az egyesülő élet jellegét és kimondottan alkalmas ez utóbbi kialakítására. Azonban az egyesülő élet *rendszerint* föltételezi a misztikus imát és életet és pedig a misztikus életnek elég magas fokát. Egyre nagyobb számú theológusokkal együtt valljuk, hogy a lelkiélet teljes és tökéletes kifejlődése szabályszerűen föltételezi a misztikus adományokat és pedig a legmagasabb fokú misztikus adományokat, ideértve a *lelkihitvességet*, vagy átalakító egyesülést — ez a műkifejezése a keresztény tökéletességnek. Ha így van, akkor eleve mondhatjuk, hogy a Krisztussal azonosuló lelkiességnek, már abból a tényből kifolyóan, hogy elősegíti az egyesülő élet kivirágzását és kifejlődését azzal, hogy a lelket ennek az élet-

nek sajátos érzelmeivel és gondolataival telíti, a dolog természetéből következőleg elő kell segítenie a misztikus élet és ima kifejlését is, melyet ez az egyesülő élet szabályszerűen föltételez.¹

Ennek a lelkiiségnek hatása a misztikus életre még inkább szembeötlik, ha tekintetbe vesszük, hogy a misztikus élet ma-

¹ A szerző különbséget tesz *misztikus* ima és *misztikus* élet között. Hivatkozik Maritain: „La vie Spirituelle“ c. művére, amely szerint egy lélek élhet misztikus életet a Tanács, Lelkierősség és Istenfélelem adományainak birtokában, a nélkül, hogy bírná a misztikus szemlélődést, amelynek sajátjai a Bölcsesség és Értelem. Azoknál, akik tevékeny életet élnek, inkább az elsők bontakoznak ki, mert ezek a tevékeny élet vonásait viselik magukon. Az utóbbiak inkább a szemlélődő életet folytatónál nyilvánulnak.

gába foglalja a mindig nagyobb *szenvedőlegesség* (passzivitás) fogalmát és mindig tökéletesebb *készséget* a Szentlélek sugallatai iránt. A misztikus ima és élet arra törekszik, hogy Isten tevékenységének túlnyomó szerepet juttasson bennünk, mind a szemlélődésre, mind a cselekvésre. Isten hatása belénk öntött módon érezteti magát, és pedig mindig érzékelhetőbben, míg a lélek egyre szenvedőlegesebb lesz. Isten lesz a fő ügyvivő, a lélek szerepe az, hogy kövesse az isteni sugallatot és engedelmeskedjék neki. Egyszóval Isten át akarja alakítani a lelket azzal, hogy saját életét és cselekvését teszi az övé helyébe. Egészen övé akar lenni mint egyedüli mester és ezért mindig ritkább misztikus kegyelmeket ad neki és ezeket a kegyelmeket mind áthatóbb módon érezteti.

Istennek ez az eljárása nem pontosan ugyanaz-e mint a léleké, mely Krisztussal azonosulni akar? A lélek is csupán arra törekszik, hogy kicsiny legyen, megsemmisüljön, pusztá eszközévé váljék Krisztusnak. „Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem.” Ezménye: „Élek pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.” Mi lehetne ennél kedvezőbb a misztikus ima és élet kifejlődésére? S ennek az életnek milyen magas fokára emelkedhetik föl az a lélek, melynek minden törekvése, eszménye, erőmegfeszítései találkoznak Isten szándékával, birtokába venni ezt a lelket! Ez a lélek nem választ ki egy vagy más erényt a követésre s nem óhajt ilyen vagy olyan apostolkodási teret — esetleg Isten tervei ellenére. Nem ragaszkodik egyik vagy másik fajta isteni vigasztaláshoz

és adományhoz. Egész lelkiéletének összefoglalata az, hogy figyelmes és hajlékony Isten behatásai iránt, igyekszik követni a su-gallatokat, ő maga semmit sem akar, azt akarja, hogy Isten legyen benne egészen. Kedvelt erénye nem az alázatosság, sem az önmagtagadás, sem más külön erény, hanem az, amely az ösz-szeseket magában foglalja: *szere-tő készség szívének isteni Vendé-ge iránt*. Azonban ez a meghatá-rozás, szerető készség, amely olyan jól kifejezi a lélek összes törekvéseit, nem idézi-e föl a Szentlélek ajándékainak fogal-mát? Mondjuk tehát, hogy a kér-désben lévő lelkiesség különösen kedvez a Szentlélek ajándékai ki-bontakozásának a lélekben. A misztikus élet e nagy Eszközlejté-nek működése ugyanis főleg ab-ban nyilvánul, hogy a lelket min-

dig készségesebben szeretővé és szeretőbben készségessé teszi a legcsekélyebb isteni ihletésre. — Végeredményben Isten és a lélek erőfeszítései, vagy más szóval Isten misztikus működése tökéletesen egybevág a lélek működésével. Tehát a helytelen lelkipavezetés nem okoz valójában semmi kárt a léleknek a tökéletességre való törekvésében, semmisen veszett el. Az Apostol mondása a szó teljes értelmében beigazolódik rajta: „Az Istent szeretőknek minden javukra válik.”

Ha a dolgot lélektani szempontból vizsgáljuk, a kérdésben lévő lelkiesség és a misztikus élet szükségképpen hatnak egymásra. Egyrészt belátjuk, hogy az a lélek, amely szakadatlanul arra törekszik, hogy Jézus életét tegye a magáé helyébe, könnyen felismeri magában ennek az életnek legcse-

kélyebb érezhető megmozdulását. Mivel minden figyelme Jézusnak benne levő életére összpontosul, bármily csekély mértékben tapasztalja is ennek a misztikus életnek jelenlétét, azonnal fölfogja és szeretetre gyullad. Sőt mivel azt óhajtja, hogy ne ő éljen, hanem Krisztus éljen benne, a legmélyebb tisztelettel gyűjti össze az isteni bőkezűség ezen ingyenes ajándékait. Másrészt Jézus életének szenvedőleges érzése benne, megfelelő lelkiiséget ad neki és még hűségesebbé teszi kitűzött feladatához, hogy átalakuljon Jézusban. Valóban mondhatjuk, hogy a misztikus élet nem egyéb, mint *szentpáli lelkiiség*, vagyis a Krisztussal való azonosulás *érezhető*, tapasztalati formában átélve. A misztikus élet nemcsak törekszik megvalósítani Szent Pál szavait: „Élek, de már nem én,” hanem bi-

zonyos mértékben érzi is magában ezt a megvalósulást. Nemcsak, hogy teljesen átengedi magát a benne lévő Jézus működésének, hanem érzi, tapasztalja is ezt a működést és ez a szenvedőleges érzés nem ritkán kimondhatatlan édességet okoz. Igaz, hogy ez már föltételezi a misztikus *élet* és ima magasabb fokát. A lelki nyugalom rendes fokán a lélek csupán Isten *jelenlétét* érzi magában vagy mellette. Nem érzi Jézus működését, életét. Még nem érzi, hogy az a beléöntött szeretet, mely annyira elragadja, Jézus szeretete benne. Ez már felsőbb fokú kegyelem. Rendszerint a lélek szörnyű éjszakája után történik, hogy a lélek lassan-lassan meghívást és beavatást nyer az isteni menyegzőre, amikor érzi, hogy ez az átalakító élet és működés valóban megszállja és

magával ragadja. Azonban úgy véljük, hogy a lelki nyugalom magasabb fokán már kissé érezhető ez a működés. Mindez nem fontos. Csak azt akarjuk hangsúlyozni, hogy a misztikus kegyelmek a lelket még hűségesebbé és nagylelkűbbé teszik kitűzött eszménye felé való törekvésében, hogy Krisztusban átalakuljon. Krisztus jelenlétének valódiságát érezhetővé teszik s megerősítik őt az azonosult lelkiségben. A lélek reszket a boldogságtól, mikor érzi, hogy *Jézus* szeret őbenne, mikor tapasztalja, hogy *Jézus* az, aki őt a mennyei Atya iránt oly lángolóvá teszi. Megittasul a szeretettől arra a gondolatra, hogy *Jézus* szeretett élete érezhetővé lett számára, és a remény, hogy újra és újra tapasztalni fogja. végtelenül finommá teszi és arra készíti, hogy isteni Barátja leg-

kisebb óhajának is engedelmeskedjék. Jézus legcsekélyebb kívánságát, mosolyát minden más fölé helyezi. Oka van remélni, hogy Szerelmese még nagyobb kegyelmekkel halmozza el, ha átalakító működésére kedvező teret, az átalakulásra sóvárgó és az isteni indítással való azonosulásra figyelmes lelket talál. Mindig jobban érezteti vele lelkében, sőt érzékeiben is, hogy Ő az, aki benne él, aki az Isten iránti szeretmet és lelkesedést föllángoltatta benne. A mélységes vigasztalanság pedig az ellentét erejével csak megerősíti benne az élő és szerető Jézus jelenlétének tudatát. És így lépésről-lépésre, a lélek sötét éjszakáján keresztül, ha Isten úgy akarja, lelki sége az isteni eljegyzésben és lelki hitves-ségben végződik.

Főntebb megemlékeztünk már a

lélek éjszakájáról. A szenvedőleges tisztulás nagy megpróbáltatása ez, mikor Isten a lélek legmélyén működik és előkészíti a lelket a magasztos fölemelkedésre és végső átalakulásra. Keresztes Szent János szerint, aki ennek az éjszakának haldoklásait örökemlékü lapokon megírta, szörnyű próba, földi tisztító tűz ez. A lelkiezetők általában tehetetlennek érzik magukat vele szemben és képtelenek arra, hogy enyhítsék a lélek gyötrelmeit a lelkiéletnek ebben a szakában. Isten mintegy vésője alatt tartja a lelket és tetszése szerint faragja, alakítja. Ő ejtette a sebet, ő is az orvosa.¹

Azt hisszük mégis, hogy az a lélek, amely minden erejével ra-

¹ L. a szerző „Confiance“ c. művének „Confiance dans les nuits mystiques“ c. fejezetét.

gaszkodik a benne élő Jézushoz, szerencsésen áthalad ezen az éjszakán, a nélkül, hogy túlságosan megzavarodnék és végleg elveszítené a bátorságát. Nyomorúságának megdöbbentő szemlélete, tétlensége és teljes tehetetlensége olykor szörnyű látványul szolgál nekik, az eddig ismeretlen kísértések hallatlan támadásokat intéznek ellene. A beléöntött szemlélődés titokzatos, fénylő örömhullámai alatt a lélek élénk képen és megrendítő ellentétben látja Isten vakító szentségét és a maga sötét tisztátalanságát, szörnyű rútságát. Gyakran szenved a szeretet kínzó fájdalmától. Megismeri a sajátos gyötrelmet, amit annak az érzése okoz, hogy mélységesen szereti Istent, de Isten nem szereti őt. Azelőtt úgy érezte, hogy bírja Isten tetszését, most szinte kiszárad és

elsorvad a zaklató gondolattól hogy nagyon is rossz és rút ahhoz, hogy Istennek tessenk és Isten nem szeretheti többé. A szelektől és vihartól ide-oda himbálva, szegény csónakocskája talán örökre elmerülne a kétségbeesés örvénylő hullámaiban, ha szíve mélyén, a „lélek végső pontján” nem maradt volna számára egy titokzatos reménysugár, többet mondunk, a *tiszta* bizalomnak utolsó világossága, talán félnék és remegő, de kiolthatatlan, az a bizalom, hogy Jézus, az ő „isteni Elegettevője” hű maradt hozzá minden nyomorúsága, tudatos és öntudatlan hibái ellenére is.

Jézus megmaradt számára, mint mentő horgony az elnyeléssel fenyegető éjjeli vad zivatarban. Ó! bizonyára Jézus, az ő isteni Barátja, kinek jelenlétét hajdan oly

gyönyörrel élvezte s ki oly szerető szavakkal társalgott vele, nem hagyhatja és nem is hagyta őt el. Jézus, aki *azonosult* vele s akivel ő is azonosult, aki tőle hűséges szeretetet kért és viszont ezerszer ígért sérthetetlen hűséget, az ő szeretett Jézusa nem hagyhatja el és nem engedheti át szomorú sorsának. Amikor tehát minden eltűnik a sötét éjszakában, amikor a hajdani kegyelmeknek csak keserű és homályos emlékezete marad, könnyezve gondol vissza, mennyire sürgette nála Jézus a *bizalmat*. A nagy megpróbáltatást megelőzőleg százszor is intette a föltétlen, vak bizalomra minden látszat ellenére is, minden emberi közbelépés nélküli bizalomra, amely nem az ő hitvány erényein, hanem isteni Barátja jóságán és hűségén alapszik. Ezzel Jézus mintegy előre je-

lezte a közeledő zivatart. Éppen ezért nem hiheti, szíve mélyén nem fogja hinni soha, hogy Jézus, aki olyan jó, olyan szeretetreméltó, vesztére hagyná, elhagyná, elhagyta volna s még hozzá titokban, minden szemrehányás s a nélkül, hogy Istenhozzádot mondott volna.

A kétség és aggodás tengere árasztja el a lelket. Bizonyos órákban metszően érzi, hogy el van hagyatva és sajátosan éppen *a mennyei Atya* hagyta el. De lelke mélyén, szinte a tudat alatt kétségbeesetten reméli, hiszi, hogy *Jézus*, akinek jelenlétét már hosszú idő óta nem érzi, nem hagyta el, csak elrejtőzött előle. Szegényke nem meri szemét a mennyei Atyához emelni, a végtelen Fölség előtt, akinek szentsége lesujtja, keservesen veri mellét. Jézussal szemben nem ér-

zi ezt a félelmet. Jézus az ő Barátja, „Én”je, Jézus, akit szüntelenül magával hordoz, az ő közbenjárója, aki mindent jóvá tesz, nem tud félelmetesnek feltűnni előtte.

Ő nem, cseppet sem fél Jézustól. Még mindig hisz, habár talán öntudatlanul és ösztönszerűen, jószágában és szeretetében. Csak az aggasztja, hogy ezt a Jézust, aki megmenthetné, megvigasztalhatná, megnyugtathatná és kegyessé tehetné iránta az Atyát, sehol sem találja. Ó hol van Jézus? Hol van az ő Szerelmese? Mint az Énekek énekének jegyese, hiába kel föl éjjel, hogy keresse és megtalálja: „Éjjel kerestem azt, akit az én lelkem szeret; kerestem és nem találtam meg.” Remegve az aggodalomtól, hangosan szólítja szíve mélyén. Úgy gondolja, hogy ott elrejtőzött. Az aggódó szeretet

csókjait küldi felé, titokban bízik közbenjárásában és mindenható jóvátételében. S így Jézusba mint mentősziklába kapaszkodva, a szegény lélek talán évekig ellenáll a hullámok támadásainak. mígnem a vihar lecsendesül, föl-tűnik a nap s újból hallja ki-mondhatatlan boldogsággal szerelmesének hívását: „Surge, pro-pera, amica mea, columba mea, formosa mea et veni. Jam enim hiems transiit, imber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra... Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis: Kelj föl, siess tisztaságos galambom, a kemény tél elmúlt, a zivatar elült, a szeretet napja újból ragyog a gyönyörűs- ges tavaszban. Jöjj, mutasd arco-dat és beszéljünk a szeretetről. Egyesüljünk örök kötelékkel, az isteni eljegyzés és misztikus es-küvő kötelékével.”

V.

B E F E J E Z É S

Azok a lelkek, akik buzgón járnak a tökéletesség meredek ösvényét, egy napon csodálatos lelki élmény részesei lesznek: az út egy fordulójánál nagyszerű kilátás tárul szemük elé. Valami mélységes változás ment végbe bennük, a legtöbbször lépésről-lépésre s mintegy tudtukon kívül, egyik-másiknál talán egészen hirtelen. Elérkeztek oda — talán nem is teljes tudatossággal, — hogy Jézus fölfogását vallják magukénak, az Ő életét élik, a dol-

gokat benne s Óreá való tekintettel szemlélik. Mily változás, mily átalakulás! Első pillanatban úgy érzik, hogy életük szeretethimnusszá alakult, Jézus énekli bennük és általuk ezt a himnuszt Atyja dicsőségére. Képességük, hogy Isten tetszését megnyerjék, megtízszereződött. Gyönyörűséggel érzik, hogy nem egymagukban szeretik Istent, Jézus szeret végtelenül bennük. Eredeti szegénységük eltűnt, Jézus végtelen értékű kincseivel gazdagodtak.

Mi történt? Lelkük Mesterének vezetésével, talán öntudatlanul, egyik vagy másik módon, ahogy főntebb mondtuk, eljutottak oda, hogy életeszményül választották: engedni Jézust, hogy folytassa bennük életét. Mily hosszú fordulókat tettek, milyen téves utakat jártak, mielőtt a Mester akaratából ideérkeztek volna. Közü-

lük hányan mintegy ösztönszerűen fölkiáltanak: Ha tudtam volna Isten tervét! Ha tudtam volna, hogy ez az igazi élet! Ha valaki a lelkiélet kezdetén megmutatta volna ezt az életeszményt, mennyi időt nyertem volna! Igen, hisszük, hogy sok bátor, nagy lélek gyorsabban és biztosabban fölért volna a lelkiélet legmagasabb fokára, hogyha ezt az életfelfogást a Krisztushoz való hasonulásról gyakrabban, világosabban és határozottabban kifejtették volna előttük.¹

¹ A szerző nem állítja azt, hogy különbség nélkül mindenki számára lehet írni az egyesülő lelkiéletet, még kevésbé annak *ilyen vagy olyan formáját*. Csak megismerteti a lelkiéletnek ezt a legmagasabb fokát, szépségét, előnyeit a több lelkiesség után sóvárgókkal. Sajnálja, hogy sok lélek elérkezik az egyesülő élet kü-

Mint ahogy a bevezetésben már említettük, az újabb vallásos irodalomban a „szentpáli” fölfogás újból hódítani kezd.²

Nem szabad megelégednünk az elért eredménnyel, tovább kell mennünk, tanulmányoznunk kell nemcsak a kegyelem természetét, hanem az isteni élet kibontakozását bennünk, elmélyíteni az Apostol nagy tanítását a Krisz-

szöbéig s mivel semmit sem hall, v. olvas a magasabb lelki életről, arra van kárhóztatva, hogy csak úgy vak-tában tapogatódzzék vagy minden útbaigazítás nélkül a maga legjobb belátása szerint kövesse a Szentlélek sugallatait.

² A szerző különösen ajánlja P. Plus már említett művét: „Isten bennünk“. Továbbá ugyancsak Plus-tól Antoniette de Geuser életét és a Szentháromságról nevezett Erzsébet nővér „Följegyzéseit.“

tusba való bekebelezésről és Krisztus életéről a misztikus test tagjaiban. Mindenek fölött pedig alkalmazni és népszerűsíteni azaz, hogy megbeszélés vagy elmélkedés tárgyává tesszük.

Midőn itt érintjük a modern lelkiirodalomban a „szentpáli lelkiiség” örvendetes felvirágzását, nem hallgathatjuk el, hogy a XVII. században a tárgyalt felfogáshoz egészen hasonló lelkiiség virágzott a jezsuita misztikusok írásaiban. Legvilágosabban mégis Eudes Szent János, a nagy oratóriánus fejt ki e tanítást „Krisztus királysága” c. munkájában. A lelkiéletről való fölfogásának lényege a következő sorokban jut kifejezésre: „Miként Szent Pál kijelenti magáról, hogy befejezi Jézus Krisztus szenvedéseit, mondhatjuk, hogy a keresztény, aki Jézus Krisztus tagja és Vele a ke-

gyelemben egyesülve van, valóban minden cselekedetével, melyet Jézus szándékai szerint, az Ő szellemében végez, folytatja és befejezi Jézus Krisztus földi életének cselekedeteit. E szerint, ha a keresztény imádkozik, folytatja és befejezi Jézus imáját; ha dolgozik, folytatja Jézus munkás életét stb. Mindmeggannyi Jézussá kell lennünk a földön, hogy folytassuk életét és műveit és bármit teszünk és szenvedünk, Jézus szellemében tegyük és szenvedjük szentül és isteni módon.” (Oeuvres, I, 1641. l.) A szent nagyon messze megy a Jézussal való azonosulás hirdetésében. A szentáldozásról szólva így kiált föl: „Ó Üdvözítőm... hogy vehesselek, nem magamhoz, mert én erre méltatlan vagyok, hanem Hozzád magadhoz: azzal a szeretettel, melyet Te magadban hordasz, íme

mindenestül megsemmisülök lábaid előtt. Kérlek, foglalj helyet bennem isteni szereteteddel, hogy ha betérsz hozzám a szentáldozásban, ne énbennem, hanem Benned magadban fogadtassál.”

Mint látjuk, ennél jobban már nem is lehetne kiaknázni a lelki életre Szent Pál tanítását Jézus Krisztusnak, a misztikus test fejének életéről. Ezt a tanítást, melyet Szent Ágoston és Aquinói Szent Tamás oly szépen fejtegetnek, Eudes Szent János magasztos lelkiéletének középpontjává tette. Ha ez a nagyszabású tan ismeretebb volna s azok, akiknek az a hivataluk, hogy a lelkeket a legmagasabb isteni egyesülés felé irányítsák, akik papok, szerzetesek és szerzetesnők lelkivezetésével foglalkoznak, magukévá tennék e könyvben foglaltakat, nagyon sokan magasabb lelki életre

emelkednének és sok lélek, aki most csak közepszerűségben vesztegel, alkalmassá válnék a misztikus egyesülés különböző fokára. Vannak, akik csak a Szentlélek vezetésével s szüntelen erőfeszítései következtében jutnak el a Krisztussal való egyesülésre és azonosulásra, a nélkül, hogy voltaképen tudnák, mi történt velük. Ha a Szentlélek munkáját Isten egyesítő és átalakító működéséről szóló tanítás kísérné, ha fölvilágosítanák őket, mint Krisztus testének tagjait föladatukról, ha világosan eléjük tárják a Jézus nevében való életeszményt, akkor sokkal nagyobb volna azon lelkek száma, akiket Isten a szenvedőleges szemlélődés útján vezet.

Akadnak mégis lelkek, akik tudatosan a páli életeszmény szerint irányítják lelki életüket. Nemcsak a XVII. században ta-

lálkozunk velük, hanem máskor is, mindenütt. Főleg az „áldozatos lelkek” sorában akadunk rájuk. Világos tudatuk van arról, hogy Jézus bennük van s életfeladatuk, hogy Jézust tegyék önmaguk helyébe. Megemlékeznek az Apostol szavairól: „Bevégzem testemben, ami Krisztus szenvedéseiből hiányzik.” Örömmel állnak ki néha igen nagy szenvedéseket, mert tudják, hogy Jézus szenvedni akar bennük és általuk akarja kielégíteni szenvedésvágyát. Hangsúlyoznunk kell, hogy sok lélek, aki ezen életeszmeny szerint él, főleg a szenvedő Krisztust akarja utánózni, hogy folytathassa bennük szenvedését. Akik írásaikat vagy életrajzukat olvassák, gyakran visszariadnak ettől az áldozatos, hősies élettől. Mondanunk sem kell, hogy nem mindenki érez hivatást az „áldozatos lélek”

fogadalmára. Sok buzgó lélek tévesen azt hiszi, hogy Jézust élni engedni benne annyi, mint nagy és rendkívüli szenvedéseket vállalni magára. Nem, Jézus minden keresztény lélekben élni óhajtja életét, mindenki újra élheti azt, bármilyen élethivatásban legyen is. Az Üdvözítő misztikus életének végtelen sok változata és árnyalata van. Kétségtelen, hogy a Jézussal való tökéletes azonosuláshoz szükséges volna, hogy a lélek teljesen átélje Jézus életét és erényeit, hogy élete, mint Jézusé, az önmegtagadás és áldozat szakadatlan láncolata legyen, át kellene élnie szenvedéseit, sőt kereszthalálát, hogy vele együtt megfeszíttessék. „Krisztussal keresztre vagyok feszítve”, mondja az Apostol. Jézus azonban a legtöbb lélekben életének csak egyik-másik mozzanatát éli újra. A kedves

Kis Szent Terézben názáreti gyermekkorát élte;¹ másokban ifjúkorát és rejtett munkáit. Szent Domonkosban, Asszisi Szent Ferencben, Szent Ignácban folytatta tanítói és apostoli életét, Szent Lidvinában befejezte szenvedéseit. De mindenkit meghív, hogy öltözzenek Krisztusba, azonosuljanak Vele. Boldogok, akik ennek teljes tudatában vannak, kik megvalósítják a Jézushoz való hasonulás nagyszerű eszményét és akik minden törekvésüket arra irányítják, hogy megfeleljenek az isteni ösztönzéseknek. Ők valóban második Krisztusok, boldogan és teljes joggal mondhatják: „Élek, pedig már nem én, hanem Krisztus él bennem.”

¹ „A lelki gyermekség ösvénye“ voltaképpen sok áldozatot és nagylelkűséget tételez föl.

Befejezésül szükségesnek tartjuk megjegyezni, milyen rendkívüli fontos, hogy a Jézussal egyesült élet és a Vele való azonosulás határozottan azon az élénk tudaton alapuljon, hogy Jézus a megszentelő kegyelem által „valóban” jelen van bennünk.¹ Olvasóink megjegyezheték, hogy abban a lelkiéletben, amit e mű ismertetett, a lélek sohasem veszíti el Jézus benne való jelenlétének gondolatát. Ha azt akarja, hogy Jézus éljen helyette, kell, hogy tudja, vagy esetleg a misztikus adomány révén *érezze*, hogy Jézus „igazán” jelen van benne. Különben nem fogja tapasztalni Iránta azt a gyöngéd szeretetet, amit kellene, sem azt a forró óhajt, hogy Jézus benne éljen, ha meg nem

¹ De csak az isteni és nem emberi természetével.

szokja *valóságos* jelenlétének tudatát, hacsak úgy tekinti a dolgot, mint valami gondolatbeli egyesülést, végül, ha Jézusnak benne való életét többé-kevésbé képletes, metaforikus értelemben veszi. A lelki élet ez utóbbi felfogásának korántsincs az a magasztossága s főleg gyakorlati és megszentelő értéke, mert nem alapul vagy nem eléggé alapul Jézus bennünk való valóságos jelenlétének tanán. A pusztá szolidaritási, szövetségi egyesülés, a barátság-
nak vagy önmaga átadásának benyomását kelti, és ha beszél is Jézusnak a kegyelem által bennünk való jelenlétéről, az a benyomásunk, hogy itt inkább a „hatásról”, befolyásról van szó, nem pedig isteni *lakásvételről*, melyet a kegyelem tana magában foglal.

Janssens, a nagy katolikus fes-

tőművész, az Úr Jézust a Boldogság hegyén állva ábrázolja, amint karjait kitarva szól: „Fiam, add nekem szívedet!” Ez a festmény találóan jelképezi azt a gondolatot, amit a föntiekben kifejtetni igyekeztünk. Nyilvánvalóan a kép jelentése szöveg nélkül nem megy oly mélyre. Krisztus egyszerűen önmagunk átadását kéri. De mi hallgassuk meg a mű rejtett értelmét is: Add nekem szívedet, hogy az enyém legyen, hogy belé-sugároztassam erényeimet, hogy benne folytassam és kiterjesszem életemet s ekként kielégítsem szeretetem szenvedélyét mennyei Atyám iránt.

VI.

F Ü G G E L É K

Hisszük, hogy azok az olvasóink, akik nem elégszenek meg a gyors átlapozással, hanem az előző fejezetekben kifejtett gondolatok mélyére hatolva elmélkedés által igyekeznek azokat sajátjukká tenni, semmi nehézséget sem találnak abban, hogy a könyv tartalmát gyakorlati szempontból termékeny föltételeket tegyenek. Engedünk mégis egyesek óhajának s megkönnyítjük törekvésüket azzal, hogy néhány pontban gyakorlati elhatározások tevésére

adunk útmutatást. Mindegyik ponthoz hozzáfűzzük azt a gondolatot, amely mintegy lelke legyen az elhatározásnak. Egyik-másik kitűnő anyaga lehet a részletes lelkiismeretvizsgálatnak is vagy az „egyesülő” elmélkedésnek. Mindenkinek a maga feladata azután pontosabban megállapítani, miként hozhatók ezek az elhatározások kapcsolatba a mindennapi étellel.

Könnyen fölismeri majd mindenki, hogy ezek a külsőleg sokfélének látszó elhatározások voltaképpen egy nagyon egységes és egyszerű életfelfogáson alapulnak s ez nem más, mint az a forró vágy, hogy Jézus éljen és uralkodjék bennünk életünk minden körülményében. Mindenki válasza magának azt, amelyik hajlaimainak, szükségleteinek leginkább megfelel. Felesleges mondani,

hogy ezen elhatározások mindegyike igen magas életeszmenyt fejez ki s nagyon szép dolog és a szeretet magas fokát tételezi fel már az is, ha valaki egyet közülük tőle telhetőleg valóra vált.

Megjegyezzük még a következőket: ahhoz, hogy valaki az egyesülő életre adhassa magát, szükséges, hogy előbb nagy lélekkel haladjon a tisztulás útján hibáinak kiirtása, s a felvilágosodás útján az erények megszerzése által.

Elhatározások:

1. Mindig jobban meggyőződve kell lennem a benső életnek arról a nagy, alapvető igazságáról, hogy a megszentelő kegyelem által Jézus mint isteni Ige valóban jelen van lelkemben s így szünet nélkül mintegy eleven szentségtartó vagyok. Ez az áhítat tehát

Jézus, lelkem állandó vendége iránt mintegy kiegészítője a szentségi Jézus iránti áhítatnak. Gyakran emlékezetembe kell idéznem ezt a nagyon termékeny igazságot, olykor kifejezetten elmélkednem róla, megfelelő lelki könyveket olvasnom, hogy áthassa egész életemet. (Lásd: Plus, Marmion, Bernadot, Duperray, Szentháromságról nevezett Erzsébet nővér és más szerzők műveit.)

2. Ez a meggyőződés alapja benső összeszedettségemnek s ennek eredménye az állandó meghittség Jézussal, aki bennem van. Szeretem magam bensőleg összeszedni s mint Mária, Jézus lábaihoz borulva hallgatni isteni tanításait. Ez a meghittség mintegy előjátéka a Jézussal való benső egyesülésnek s legjobb kezdete a vele való azonosulásnak.

3. Olvasmányaim, elmélkedéseim, vágyódásaim s általában egész életem gyakorlata által azon dolgozom, hogy azt a másik nagy alapvető igazságot is valósággá tegyem, hogy Jézus, aki a kegyelem által tényleg jelen van bennem, *él és működik* is bennem mint az ő misztikus tagjában és kéri tőlem egész lényemet, hogy mintegy általam folytassa a földön szeretetét és szeresse továbbra is végtelenül Atyját.

A keresztény élet lényegében Krisztus élete bennünk. Kell, hogy Krisztussá legyek, mintegy „önmagát felülmúló emberiséggé.” Egész lelki életem összoglalata legyen: Jézus iránti szeretetből meghalni önmagamnak, hogy éljen és szeressen bennem: *Oportet autem crescere, me autem minui. Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbednem.* — Ezentúl en-

nek a csodálatos világosságnak fényénél tekintem életemet.

4. A szerint amint mindig mélyebben és mélyebben hatolok ebbe a gondolatba, igyekszem azt belopni életem legapróbb részletébe. El kell jutnom oda, hogy egyetlen és állandó törődésem legyen szünet nélkül tetszeni Jézusnak, engedni szabadon élni helyettem s szeretni általam, amennyire csak óhajtja s mindig tisztább szeretettel mennyei Atyját és Szűzanyját.

5. Hogy Jézus szabadon élhessen bennem, arra törekszem, hogy tökéletesen készséges és tanulékony legyek az isteni sugallatokkal szemben. Legkedvesebb érem, amely mind a többit is magában foglalja: szerető készség a kegyelem iránt. (L. 72. l.) Gyakran kérdezem magamtól: hogyan

kell ezt tennem, hogy tesse Jézusnak? Hogyan tenné Jézus?

6. Sosem habozom áldozatot hozni, ha világosan látom, hogy Jézus ezt akarja vagy csak óhajtja. Hogyan is akarhatnék „én” lenni „Ő” helyette?! ... Ha egyszer fölfogom Üdvözítőm isteni szeretetreméltóságait s a magam föltétlen rútságát, akkor örültségnek és gyalázatnak tartom magamat Ő elébe, életemet az Ő élete elé helyezni, akárcsak a legapróbb dologban is.

7. Szokásommá teszem, hogy semmit se tegyek egyedül, mindent Jézussal, kéz a kézben. Vele megyek imához (38), apostoli munkáimhoz, napi kötelességeimhez, másokkal való társalgásaimhoz, a teljes közömbös cselekvésekhez is, mint aminő az étkezés. Ha így mindent Jézussal teszek,

ez egyúttal a legbiztosabb eszköz arra, hogy mindent érte tegyek, az Ő nevében, semmit magamért. (40. l.)

8. A legkisebb dolgot éppúgy mint a legnagyobbat, szeretetből teszem, hogy tesseem szeretett Jézusomnak. A szeretet mintegy életem lélekzétvétele lesz. (35—36. l.) És sajátosan éppen a *Jézussal azonosult élet* az a legnagyobb és legtökéletesebb adomány, melyet neki felajánlhatok. Nincs nagyobb szeretet, mint életünket adni barátunkért. Következőleg, ha azonosulok Jézussal, akkor lemondok saját életemről s minden pillanatban neki adom életemet. Mily öröm erre gondolni, ha igazán szeretek! (42—43 .l.)

9. Hogy a szeretet egyre növekedjék bennem, gyakorlom a szeretetfohászokat. Ezeket meg is fo-

galmazhatom, de ha Isten ahhoz ad vonzalmat, lehet ez a szívnek egyszerű tekintete, a léleknek egyszerű, szerető és állandó irányodása Isten felé.

Szokásommá teszem azt is, hogy gyakran kifejezem Jézusomnak, mennyire sajnálom, hogy egyedül hagytam, hogy megfélekedtem róla és magamnak éltem. Ez a szeretetből eredő bánat talán éppoly hathatós, mint a vágy az Úr Jézussal való állandó egyesülés után.

10. A szomjúság, hogy Jézus élete szüntelenül gyarapodjék bennem, nagyban fokozza a szentségi Jézus iránti áhítatomat s forrón óhajtok vele egyesülni a szent áldozásban. A napi buzgó szentáldozás a leghathatósabb eszköz arra, hogy növekedjék bennem a kegyelmi élet, Jézus élete. Saját

hibámból éppen azért egyetlen szentáldozást sem mulasztok el.

11. Amikor az azonosult élet révén átadom magam Jézusnak, egyúttal életem minden örömét is neki adom, hiszen többé nem a magam, hanem az Ő számára élek. Szemem, ajkam, szívem, értelmem, akaratom, mindenem övé. Használjon föl szabadon, ahogy tud, hogy kielégítse isteni óhajait és élvezze életemet tetszése szerint. Magam részére csak egy örömet kérek, hogy szüntelén való öröme legyek Szerelmesemnek.

Szándékosan nem fogadok el semminemű szeszélyes örömet, kívánságot, félelmet vagy szomorúságot sem, olyant, amelyben csak némi része is lehet az önérzésnek, amelyről nem mondhatom nyugodt lélekkel: „Ez Jézus öröme vagy bánata bennem. Ő az,

aki szívembe helyezte és élni akarja általam.” Így megvalósítom magamban akaratomnak Jézus akaratával való tökéletes meg egyezését s ez az egyezés a leg-rövidebb úton bevezet majd az egyesülő életbe. (L. 61. l.)

12. Megtagadom magam mindenben, vidáman, szeretetből Jézusért, hogy Ő éljen bennem. Önsanyargatásaim sokkal örvendetesebbek, bátrabbak, kívánatosabbak, ha úgy tekintem őket, mint eszközt, melynek segítségével a megvetésreméltó „ént” helyettesíthetem Jézussal, az Ő végtelen szeretetreméltóságával. Magamat megadni annyi, mint egyre jobban istenülni a szeretet által, egyre közelebb jutni a tökéletes egyesüléshez Szerelmesemmel. Ez a gondolat éltesse és támogassa bennem a folytonos lemondás vá-

gyát. Önmagamnak meghalni igazában nem halál, hanem feltámadás, hogy Istenben éljek. Így a tisztulás élete mintegy átömlik az egvesülő életbe.

13. A forró vágy, hogy Jézus éljen és növekedjék bennem, isteni erényeinek követésére sarkall. Jézust követni annyi, mint mindig jobban Jézusé lenni. (65. l.)

Alázatosnak, szeretetteljesnek, önmagáról megfélelkezőnek, buzgóságtól égőnek lenni, mindez nem más, mint szeretetből szüntelen örömet szerezni Jézusnak azáltal, hogy csillapíthatja általam az erény, az alázatosság, az önmegsemmisülés utáni isteni szomjúságát, az alázatos szeretet, önmagáról való megfélelkezés, az apostoli munka utáni szomjúságát. Tehát a felvilágosodás élete is az egyesült életbe sugárzik át.

14. Gyakran megemlékezem arról, hogy Jézus, aki annyira szeretete a keresztet, a szenvedés utáni vágyát is ki akarja bennem elégíteni. Be kell fejeznem magamban, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik. Vele együtt keresztre kell feszíttetnem. Jézusnak, amidőn újraélni és életét bennem folytatni akarja, a szenvedés misztériumát is újra kell bennem élnie. Általam akar továbbra Üdvözítő, Megváltó, Kiengeztelő lenni. Ha ezt a gondolatot magamévá teszem, akkor örömmel fogadom és bátran viselem el a szenvedést.

15. Mivel Jézus a saját tetszése szerint akar élni és szeretni bennem, vele kell szeretnem Istent, úgy mint Ő, egészen tiszta és valóban egyesülő szeretettel:

a) Először is, mint Jézus, én is

egyedül Istent szeretem. Őt látom mindenben. Ezentúl senkit és semmit sem szeretek önmagáért, Istentől függetlenül. Mindig jobban és jobban elfordítom tekintetem attól, ami „anyagias”, emberi, kellemes a dolgokban s csak az istenit látom, Istent és az ő akaratát szeretem bennük. (44—45. l.)

b) Továbbá mint Jézus, én is úgy szeretem Istent, mint az *én legfőbb javamat*. Neki adtam magam, cserébe Ő is egészen nekem adja magát. Így szól: „Omnia mea tua sunt. Minden, ami az enyém, a tied.”

Jézusommal egyesülve, Isten végtelen tökéletességeit, Jézus és a Szűzanya kimondhatatlan szeretetreméltóságait úgy tekintem és szeretem, mint ami igazán az enyém, az én javam, tulajdonom. (45. l.)

16. Elfelejttem tehát önmagamat, hogy Istenben éljek, (68. l.) és arra törekszem, hogy minden módon kibontakozzanak bennem az egyesült élet sajátos gondolatai és érzelmei. (Lásd ezen gondolatok és érzelmek felsorolását 59—60. l.)

Olykor, amikor erre különös vonzalmat érzek, elmélkedem Isten, Jézus és Szűz Mária szeretetreméltóságairól. Arra törekszem, hogy úgy szeressem ezeket, mint ha az *enyémek* volnának, csodáljam ezeket, tetszést találjak bennük, örüljek rajtuk és boldogságomat leljem bennük. Istenhez ragaszkodni, szerető önzetlenséggel örvendezni benne, ez az egyesülő élet sajátossága.

Alkalmas lelki olvasmányt is keresek, amely ebben az egyesült életben előbbre vigyen.

17. Különösen öröködöm azon, hogy lelkemben mélységes és nyugodt boldogság honoljon, melyet meg nem zavarnak az élet bajai, tudva, hogy Isten végtelenül tökéletes és boldog. Isten, akit szeretek, ezerszer felülmúlja mindazt, amit csak képzelhetek. Mi hiányozhatik tehát boldogságomból? (55—56. l.)

18. Hogy nyomorúságaim ellenére is, mindinkább megszilárduljon bennem a tiszta, derült öröm és tökéletes bizalom, gyakran fordulok Jézushoz, mint isteni Elegettevőmhöz.

Jézussal együtt, aki bennem él, akár kifejezett följánlási tény, akár csupán lelkemnek Istenre irányuló egyszerű tekintete által gyakran bemutatom magam az Atyának és följánlom a bennem élő Jézusnak cselekedeteit, imáit

és szenvedéseit, amelyek nem annyira az enyéimék, mint inkább Jézus Atyja iránti szeretetének kifejezései és erőfeszítései.

Nemkülönben gyakran felajánlom, főleg, ha valami tökéletlenséget követek el, magát Jézus szentséges Szívét összes erényeivel, belemerítve nyomorúságaimat a tiszta szeretet ezen óceánjába. (42—43. l.)

19. Arra törekszem, hogy lelki-ségem önzetlen legyen. A helyett, hogy a dolgokat az én szempon-tomból tekinteném, igyekszem magamat Jézus nézőpontjába helyezni, hogy úgy lássam a dolgokat mint Ő, úgy szeressem mint Ő, mert Jézus a *maga életét* akarja bennem élni, nem az enyémet. (33. l.) Igyekszem mintegy elles-ni, hogy minő érzelmek lelkesíte-nék Őt az én helyemben s azok-

kal helyettesítsem az enyémeiket.
(39. l. és 59—60. l.)

Továbbá egy kiterjedtebb látókörű lelkeséget akarok. A helyett, hogy mindent magam körül összpontosítanék, mintha én lennék a világegyetem középpontja, igyekszem magamévá tenni a bennem élő Jézus végtelen kiterjedésű látókörét és érdekeit. Enyém az egész világ, s a lelkek milliói, akik Jézuséi, az enyémeik is. Imáim, örömeim, gondjaim, apostoli műveim ezáltal hihetetlen kiterjedtséget nyernek. (34—35. l.)

20. Ha talán Jézus meghív az egyszerű nyugalmi imára, ha Istennek szeretetteljes, általános megismerését akarja lelkembe önteni, ha szemlélődésre hív, őrizkedem attól, hogy ellenálljak működésének. A helyett, hogy mereven ragaszkodnám különböző

megfontolásaimhoz, követem az isteni vonzást és békében ízlelem a kapott világosságot és érzelmeiket.

21. Az azonosult lelkiiséget a Szűzanyával való viszonyomra is alkalmazom. Megszerzem Jézusnak azt az örömet, hogy általam és bennem továbbra is szerethesse itt a földön anyját, Máriát és mint Názáretben, szeretetének ezer gyöngédségét áraszthassa rá. Jézust adni Máriának, visszaidézve bennem az isteni gyermeket: ez a máriás élet legmagasabb ideálja. (Lásd a szerző *Confiance* c. művét.)

TARTALOMJEGYZÉK

	Oldal
Előszó	7
A szerző előszava	12
I. A megszentelő malaszt és az isteni személyekkel való meghitt barátság	20
II. A megszentelő malaszt és az Úr Jézussal való azonosulás	39
III. A Jézussal azonosult lélek képmása	53
IV. A Jézussal azonosult lelki-ség előnyei	81
V. Befejezés	115
VI. Függelék	129

Lelkiélet kis könyvei.

6. Székely László

Énekek éneke

Ára 60 fillér.

7.

Igy imádkozzatok

Ára 1 pengő.

8.

Avancinus M.

A gyermek Jézus

Elmélkedések Advent első vasárnapjától
hetvenedvasárnapig

Ára 1 pengő.

9.

Avancinus M.

A szenvedő Jézus

Elmélkedések hetvenedvasárnaptól húsvétig

Ára 1 pengő.

10.

Avancinus M.

A megdicsőült Jézus

Elmélkedések húsvétól pünkösd után 4.
vasárnapig

Ára 1 pengő.

